

**PREFERINȚELE NAȚIONALE ALE
STATELOR MEMBRE UE ȘI NATO LA
FRONTIERA ESTICĂ**

**STUDIU DE CAZ:
ROMÂNIA ȘI POLONIA**

- Rezumat-

CONDUCĂTORI ȘTIINȚIFICI:

Prof.univ.dr. Ioan Horga

Prof.univ.dr. Iordan Gheorghe Bărbulescu

DOCTORAND

Costea (Ghimiș) Ana-Maria

**Universitatea Babeș Bolyai, Cluj Napoca,
Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București
România**

Iulie 2015

ABSTRACT

Teza explorează semnificația conceptului de preferințe naționale în conturarea politicilor adoptate la nivelul UE și NATO, cu accent pe cele trei nivele de analiză propuse de către Andrew Moravcsik: nivelul domestic, inter-statal și supranațional. Deși această abordare teoretică a fost dezvoltată în principal pentru a explica dinamicile economice din interiorul UE, ea va fi utilizată în a explica dinamicile de politică externă din interiorul UE și NATO pentru a-i testa aplicabilitatea la nivel internațional și pentru a demonstra că statele nu sunt entități abstracte care dețin interese naționale abstracte și imuabile. Mai degrabă, statele sunt formate din persoane care au puteri de negociere diferite, poziții diferite, preferințe diferite, care, în ultimă instanță, iau anumite decizii. Ipoteza ce este testată de-a lungul tezei constă în faptul că statele sunt întotdeauna principalii lideri în ceea ce privește politică externă în termeni de securitate indiferent de dezvoltarea organizațională de la nivel internațional. Mai mult, teza testează și asumția conform căreia preferințele și strategiile UE și NATO reprezintă rezultatul sumei preferințelor/strategiilor naționale ale statelor membre sau dacă există un singur stat sau un grup restrâns de state ce reprezintă/formează liderul constant sau inter-schimbabil al organizațiilor luând în considerare următoarele variabile dependente: stabilitate/instabilitate regională, proximitatea geografică față de un actor extern UE și NATO ales, relațiile din punct de vedere istoric pe care statele membre ale UE și NATO le au cu actorul extern deja ales.

În ceea ce privește limitele geografice ale prezentei lucrări, aceasta se concentrează cu precădere asupra frontierei estice a celor două organizații, în special relația pe care UE și NATO, pe de o parte și statele lor membre, pe de alta, o au cu statele următoare: Federația Rusă, Ucraina și Moldova- Politica de Vecinătate, Parteneriatul Estic, criza energetică ucrainiană, războiul georgian, criza ucrainiană actuală, NATO după 1991, extinderea NATO, scutul anti-rachetă, matricea de securitate, etc. Din punct de vedere temporal, analiza se va concentra pe evenimentele post 1991 până la semnarea celui de-al doilea Acord de la Minsk (februarie 2015) ținând cont de schimbarea rapidă de dinamici și importanța lor în explicarea procesului de înfăptuire a deciziilor din interiorul UE.

Studiul de caz al tezei se concentrează pe dezvoltarea unei analize comparative între două state de frontieră ale UE și NATO, Polonia și România, în vederea testării variabilelor de

proximitate geografică și factoruul istoric negativ și rolul lor în stabilirea statusului de donator sau receptor în termeni de preferințe naționale la nivel internațional/supranațional.

Cuvinte cheie: preferințe naționale, UE, NATO, frontiera estică, Rusia, Ucraina, Moldova, state membre

CUPRINS

Introducere.....	12
1. Abordare Teoretică- preferințe naționale în dezbateră internațională	24
1.1. Primul nivel de analiză: nivelul domestic.....	29
1.2. Al doilea nivel de analiză: nivelul de negociere inter-statal.....	34
1.3. Al treilea nivel de analiză: nivelul supranațional.....	37
1.4. Preferințe naționale versus interese naționale.....	39
1.5. Critici la adresa abordării lui Andrew Moravcsik.....	41
2. Uniunea Europeană: Național versus Supranațional; Economic versus Politic	44
2.1. Caracterul politic al UE și proiectarea externă a puterii	45
2.2. Uniunea Europeană și Europa de est ante Vilnius.....	49
2.2.1. Retrezirea Rusiei.....	49
2.2.2. Uniunea Europeană și Federația Rusă: o relație bilateral sustenabilă?.....	53
2.2.3. Strategii europene în Europa de est.....	55
2.2.4. Parteneriatul Estic.....	60
2.2.4.1. Republica Moldova în interiorul Parteneriatului Estic ante Vilnius.....	62
2.2.4.2. Ucraina în interiorul Parteneriatului Estic ante Vilnius.....	68
2.2.5. Amenințări de tip hard la granița UE: războiul Georgian	74
2.2.6. 5 abordări tradiționale în interiorul UE.....	81
2.3. Securitatea energetic în UE.....	90
2.3.1. Criza energetic a securității europene: Ucraina.....	93
2.3.2. UE ca importator net.....	97
2.4. Evenimentele Ucrainiene 2013-schimbare de paradigmă?.....	102
2.4.1. Atitudini estice- șoimi cu preferințe politice.....	108
2.4.2. Atitudini vestice-porumbei cu preferințe upgrate economice	112
2.4.3. Atitudini vestice-porumbei cu preferințe economice	116
2.5. Concluzii.....	122
3. NATO- între preferințe economice și militare.....	126
3.1. Schimbări interne după 1990.....	127
3.2. NATO în Europa de est	131
3.3. Extinderea NATO	133

3.4.	Scutul anti-rachetă	140
3.4.1.	Bomba nucleară: amenințare sau instrument de stabilitate.....	140
3.4.2.	Zero Nuclear- posibilitate reală sau utopie.....	143
3.4.3.	Abordări tradiționale teoretice privind scutul anti-rachetă.....	147
3.4.4.	Scutul anti-rachetă –scurtă istorie și dezbaterea prezentă.....	149
3.4.5.	Scutul anti-rachetă –aspecte tehnice.....	156
3.4.6.	Amenințare.....	162
3.4.7.	Scutul anti-rachetă din perspective balanței nucleare- Federația Rusă.....	169
3.4.8.	Concluzii.....	173
3.4.9.	Cercetări viitoare asupra scutului anti-rachetă.....	175
4.	Studiu de caz: Frontiera estică a UE și NATO perspective din Polonia și România.....	178
4.1.	Contextul regional.....	178
4.2.	România.....	179
4.2.1.	Triunghiul România-Moldova-Rusia	186
4.2.2.	Regiunea Mării Negre.....	189
4.3.	Polonia.....	194
4.3.1.	Polonia-Ucraina-Rusia ante Vilnius.....	198
4.3.2.	Polonia-Ucraina-Rusia post Vilnius.....	201
4.3.3.	Concluzii	205
	Bibliografie.....	207
	Anexe.....	230

**PREFERINȚELE NAȚIONALE ALE STATELOR MEMBRE UE ȘI NATO LA
FRONTIERA ESTICĂ
STUDIU DE CAZ: ROMÂNIA ȘI POLONIA**

Introducere

Principalul obiectiv al tezei de doctorat este de a dezvolta o analiză comprehensivă asupra procesului decizional din UE și NATO în ceea ce privește politicile externe și de securitate acordând o atenție deosebită politicilor destinate Europei de est.

Importanța temei constă în faptul că, deși ambele organizații și-au exprimat dorința de a fi actori/puteri globale, vecinătatea apropiată estică reprezintă o regiune caracterizată de cele mai multe ori de instabilitate și lipsă a unui nivel ridicat de securitate, elemente ce ne pot aminti de relațiile din timpul Războiului Rece dintre est și vest. În același timp, existența dinamicilor negative dezvăluie un parteneriat deficitar între EU și NATO, pe de o parte și Federația Rusă, pe de altă parte, fapt ce le afectează primelor legitimitatea internațională recunoscută de alți actori și statul lor la acest nivel (Rusia vrea să fie recunoscută drept o mare putere și dorește să facă parte dintr-un sistem internațional multipolar, NATO încă trece printr-un proces de redefinire a amenințărilor la care răspunde în calitate de alianță, iar UE dorește să fie recunoscută drept o putere globală). Parteneriatul deficitar dintre actorii mai sus amintiți dezvăluie două aspecte: intern, UE și NATO încă întâmpină dificultăți în a dezvolta o poziție unitară, comprehensivă și categorică având în vedere preferințele statelor membre ce sunt mult prea diferite (ceea ce automat le afectează statul de mari puteri ținând cont de faptul că acestea sunt percepute ca nefiind pregătite pentru a dezvolta un nivel crescut de stabilitate și securitate în propria vecinătate), extern, puterea lor normativă nu este acceptată de anumite state (exemplu Rusia, China), iar acest aspect crează dificultăți pentru ambele organizații.

În vederea elaborării analizei, voi testa ipoteza conform căreia statele sunt întotdeauna liderii principali în elaborarea politicii externe mai ales în ceea ce privește domeniul securității indiferent de dezvoltarea competențelor organizației internaționale în care se află la acel moment. Având în vedere tematica tezei, voi încerca să demonstrez că, deși ambele organizații (NATO și UE) au trecut prin mai multe etape de dezvoltare, fapt ce le-a conferit o identitate distinctă și multiple competențe, atunci când facem referire la elemente ce țin de politica externă și securitate, preferințele naționale ale statelor membre sunt principalii competitori. Statele nu au

renunțat la propria suveranitate, nici nu au transferat-o. Mai degrabă ele sunt înclinate să ajungă la anumite compromisuri, deci să negocieze, dat fiind contextul regional pe care cele două organizații l-au creat. Interdependența dintre statele membre și umbra viitorului determină statele mai degrabă să coopereze și nu să defecteze. În același timp statele nu sunt concepte abstracte ce dezvoltă interese abstracte și imuabile. Statele sunt formate din oameni care au o putere de negociere diferită, poziții diferite, preferințe diferite și care în ultimă instanță iau decizii. Dacă umbra viitorului este un element foarte important în determinarea unui comportament cooperant din partea statelor mai ales în interiorul unei instituții internaționale, la nivel extern umbra trecutului este la fel de importantă. Acest element este deosebit de important atunci când analizăm relația dintre Rusia și statele ex-sovietice care sunt acum parte din NATO și UE. Mai important, pentru a determina relația lor, ar trebui să luăm în considerare umbra trecutului comun și cum acest element le afectează preferințele prezente.

Pe parcursul acestei lucrări voi analiza: sursa primară și valoarea adăugată a deciziilor de politică externă și de securitate luate la nivel de UE și NATO; natura preferințelor naționale și caracterul lor in/variabil. În acest sens voi testa asumția conform căreia preferințele și strategiile UE și NATO sunt rezultatul sumei preferințelor/strategiilor statelor membre. Deși oficial toate statele membre votează sau informal convin asupra unei singure decizii, în general această decizie reprezintă rezultatul preferințelor naționale ale unui singur stat membru sau ale unui grup mic de state. Mai mult, dacă în cazul unor situații care pot fi caracterizate prin stabilitate și predictibilitate, preferințele naționale sunt mai degrabă de natură economică, în cazul unor situații de criză, preferințele naționale care domină scena negocierilor sunt de natură politică, iar decidenții domestici sunt actorii guvernamentali și opinia publică. De asemenea, cazul perioadelor de criză statele tind să coopereze mai degrabă în interiorul organizației în care se află, decât în exterior, mai ales în cazul în care acestea percep o amenințare ca venind din exterior. Așadar, ele pot trece în aceste circumstanțe dincolo de numitorul comun minimal. Mai mult, proximitatea geografică are potențialul de a schimba natura preferințelor naționale, din cele de natură economică în cele de natură politică, strategică. Pentru a dezvolta o analiză pertinentă și pentru a ajunge la punctul 0 al procesului decizional european și trans-atlantic, voi analiza cele 3 nivele decizionale propuse de Andrew Moravcsik¹: nivelul domestic unde preferințele sunt

¹ Andrew Moravcsik "Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach", *Journal of Common Market Studies*, 1993, vol. 31, issue 4, pp. 497-498

formate; nivelul inter-statal unde statele negociază și nivelul supranațional în cazul UE și internațional în cazul NATO unde deciziile inter-statale sunt luate și implementate.

Pe parcursul tezei, voi încerca să răspund următoarelor întrebări de cercetare: cum este format „interesul comun” al UE și NATO? Reprezintă acesta suma preferințelor naționale ale statelor membre sau preferințele unui stat/grup de state cu cea mai mare putere de negociere de la acel moment? Care sunt statele donatoare și receptoare în ceea ce privește politica externă și de securitate a UE și NATO în Europa estică? Sunt statele de la frontiera estică receptoare sau donatoare în ceea ce privește politicile ce au impact asupra Europei de est? Pentru a răspunde acestor întrebări voi lua în considerare următoarele variabile dependente: preferințele naționale identificate ale statelor membre în privința Europei de est; proximitatea lor geografică față de Moldova, Ucraina, dar mai ales Rusia; politica lor tradițională față de Rusia (moderată sau nu, pozitivă sau nu, activă sau pasivă); legăturile istorice ale acestora cu Rusia. În ceea ce privește variabilele independente, acestea sunt: dimensiunea politico-strategică și economică a preferințelor naționale și a aspectelor de politică externă.

Din punct de vedere teoretic, voi utiliza conceptul de preferințe naționale utilizat de Andrew Moravcsik. Ca parte a contribuției personale, voi adăuga conceptului o dimensiune politico-strategică pentru a explica mai bine dinamicile din Europa de est și strategiile celor două organizații în regiune. Așadar, deși abordarea teoretică dezvoltată de Andrew Moravcsik a fost în primul rând creată pentru a explica dinamicile economice din interiorul UE, dată fiind natura politico-strategică pe care o voi adăuga conceptului de preferințe naționale, o voi aplica politicii externe a UE și NATO în Europa de Est. Alegerea celor două organizații este un element crucial al lucrării deoarece nu putem vorbi despre securitatea Europei estice și de reacțiile Rusiei fără a lua în calcul și existența NATO. Mai mult, majoritatea statelor membre ale UE sunt și membre NATO. De asemenea, la fel de important este să vedem cum contextul instituțional diferit generează percepții diferite, dacă și cum se schimbă actorii domestici care decid preferințele naționale ale unui anumit stat la un anumit moment dat.

În ceea ce privește limitele cercetării, geografic analiza va cuprinde Ucraina, Republica Moldova și Federația Rusă. Excepție va servi Iranul în cazul scutului anti-rachetă, deoarece acest stat este principala amenințare la care răspunde proiectul scutului anti-rachetă. Războiul georgian este, de asemenea, o excepție ținând cont de importanța sa în analizarea relațiilor UE-Rusia și în explicarea dinamicilor prezente din Ucraina. Includerea Republicii Moldova în analiză este

explicată prin faptul că acest stat este direct învecinat la granița de est a UE și NATO, a înregistrat cel mai mare scor în interiorul Parteneriatului Estic și a semnat Acordul de Asociere cu UE. În același timp este percepută de Rusia ca făcând parte din zona sa de influență. În plus, parteneriatul strategic cu dintre Moldova și România are potențialul de a influența poziția UE față de Chișinău. Alegerea Ucrainei este justificată prin faptul că are o graniță comună cu UE/NATO și Rusia. Este cel mai mare vecin imediat al UE după Rusia, este un stat de tranzit important (conducta Druzhba care asigură aproximativ 70% din exporturile rusești către piețele europene se găsește pe teritoriul său), are o poziție strategică deosebit de importantă pentru UE și NATO. De asemenea, este un stat riveran la Marea Neagră și o zonă tradițional considerată de Rusia ca fiind parte din zona sa de influență. În plus, Ucraina este percepută ca fiind unul dintre cele mai importante state ex-sovietice și care are un rol deosebit în întărirea rolului Rusiei la nivel internațional, nu numai în termeni de putere, dar și în termeni de identitate. Apoi, parteneriatul strategic pe care Kievul îl are cu Polonia are potențialul de a influența politicile UE și NATO asupra Ucrainei. Alegerea Rusiei este crucială pentru tematica tezei având în vedere că este cel mai mare vecin al UE și NATO. Este, de asemenea, succesorul oficial al URSS-ului, este unul dintre cele mai importante state exportatoare de gaze naturale și petrol pentru statele europene și percepe NATO și UE ca fiind amenințări la adresa propriei regiuni de influență. Mai mult, acest stat dorește să devină un model distinct de cel vestic pentru statele ex-sovietice și se folosește deseori de numărul mare de minorități rusești din Moldova și Ucraina pentru scopuri politice. Nu acceptă modelul european, este un membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU și este o putere regională la Marea Neagră care este tradițional considerată ca fiind sub sfera sa de influență. În plus, a dezvoltat parteneriate strategice cu mai multe state membre ale UE și NATO, fapt care prin simpla existență a generat schimbări de poziție ale celor două organizații vis-a-vis Rusia.

În ceea ce privește elementul temporal, analiza se va concentra pe evenimentele petrecute după 1991, pe de o parte, având în vedere că acest an reprezintă momentul dezmembrării URSS-ului, al independenței Ucrainei și Moldovei. De asemenea, reprezintă momentul în care Rusia a devenit succesorul oficial al URSS, NATO nu a mai avut o amenințare externă la care să răspundă (deci trebuia să se reformeze sau să se dizolve) și UE trecea printr-unul din momentele decisive în ceea ce privește dezvoltarea internă, Tratatul de la Maastricht. Pe de altă parte, o altă limită temporală a prezentei lucrări este Acordul de la Minsk 2 (februarie 2015) având în vedere

schimbarea rapidă a dinamicilor din teren și importanța sa în explicarea schimbării rezultatelor decizionale ale UE.

În ceea ce privește organizarea tezei, primul capitol va fi dedicat abordării teoretice care va fi aplicată pe tot parcursul lucrării. Voi începe prin definirea conceptului de preferințe naționale, natura sa, dar și limitele sale. Ținând cont că tema lucrării constă în influența pe care preferințele naționale o au asupra procesului decizional internațional, mă voi concentra pe cele trei nivele de analiză propuse de către Moravcsik și pe posibilele strategii pe care statele le dezvoltă pentru a atinge obiectivele stabilite. De asemenea, pe parcursul capitolului va fi dezvoltată o analiză paralelă între conceptul de preferințe naționale și interese naționale, pentru a putea evidenția principalele diferențe și asemănări între cele două concepte, ce deseori sunt confundate. Primul capitol se va termina cu analiza criticilor aduse lui Moravcsik, pentru a putea dezvolta o imagine completă din punct de vedere teoretic.

Al doilea capitol al tezei va fi dedicat Uniunii Europene. Dacă în cazul primului capitol abordarea este de jos în sus (național spre supranațional sau internațional), în cazul acestuia abordarea va fi de sus în jos (supranațional/internațional către național) pentru a evidenția influențele și parcursul logic al unei decizii internaționale. În acest sens, voi analiza, în primul rând, rezultatele politicilor europene vis-a-vis Europa estică și apoi sursele lor naționale. Cel de-al doilea capitol va fi structurat în două părți: înainte de Summit-ul de la Vilnius și după acest summit pentru a putea evidenția diferitele abordări și schimbări de strategie. Astfel, pe parcursul acestui capitol vor fi analizate: Politica Europeană de Vecinătate și preferințele naționale franceze, Parteneriatul Estic și influența poloneză, relația cu Rusia și influența germană, relația UE cu Moldova și Ucraina și influența României/Poloniei, războiul georgian și preferințele naționale diferite, chiar contradictorii ale statelor membre UE și securitatea energetică. De asemenea, va fi analizată emergența unei preferințe supranaționale, criza actuală din Ucraina și influența preferințelor naționale germane/poloneze asupra rezultatelor procesului decizional. Astfel vor fi analizate evenimente care țin politici joase (low politics) (securitate energetică în perioade de stabilitate și instabilitate), dar și de politici înalte² (high politics) (războiul georgian și criza actuală din Ucraina).

²² Cele două concepte sunt utilizate în teoriile relațiilor internaționale pentru a descrie diferite percepții pe care statul le are asupra diferitelor domenii în care cooperarea cu alte state/instituții sau nu. Dinstincția este făcută, în general, de teoreticienii care cercetează procesul decizional al UE, cedare/transfer de suveranitate și competențele supranaționale ale instituțiilor UE. Conceptul de politici înalte se referă la interese naționale vitale. Într-un sens

Cel de-al treilea capitol se va concentra pe NATO și politicile sale în Europa de Est. Având în vedere că vor fi analizate în capitolul precedent războiul georgian și criza ucrainiană actuală și ținând cont că Rusia percepe NATO ca fiind o amenințare mai mare decât UE, pe parcursul acestui capitol mă voi concentra pe reforma NATO după 1991, extinderea sa către est și influența americană/franceză/germană. În ceea ce privește evoluția curentă, capitolul va analiza scutul anti-rachetă și diferitele preferințe naționale în ceea ce privește acest proiect (americane, franceze, germane, românești și poloneze): de ce este necesar un astfel de proiect, amenințarea la care răspunde, dezvoltarea tehnologică și limitele acesteia, influența sa asupra securității regionale și asupra relației NATO-Rusia, care sunt statele donatoare și care sunt cele receptoare, procesul domestic: cine au fost și sunt principalii jucători domestici care au avut/au cea mai mare putere de negociere în vederea stabilirii preferințelor naționale din interiorul NATO.

Ultimul capitol este reprezentat de studiul de caz al tezei și se va concentra pe influența României și Poloniei asupra rezultatelor proceselor decizionale europene și trans-atlantice și capacitatea lor de a fi state receptoare sau donatoare în ceea ce privește transferul preferințelor lor naționale la nivel supranațional/internațional. În acest sens va fi dezvoltată o analiză paralelă între relația România-Moldova-Rusia și Polonia-Ucraina-Rusia. Voi analiza care sunt cele mai importante preferințe naționale ale acestor state vis-a-vis Europa de est, care este influența lor asupra deciziilor internaționale care au fost luate sub umbrela UE/NATO, dacă au devenit state donatoare/receptoare, dacă strategiile lor au fost eficiente și dacă ar trebui schimbate pentru a atinge obiectivele vizate (preferințele lor). Studiul de caz va răspunde întrebării de cercetare: influențează proximitatea geografică statului de a fi donator/receptor al unui stat membru? În acest sens am ales România și Polonia, deoarece amândouă sunt state de frontieră ale UE și NATO, sunt apropiate din punct de vedere geografic de Rusia, istoric relațiile lor au fost bazate pe dinamici negative, încă percep Rusia ca fiind o amenințare, au parteneriate strategice și susțin integrarea Moldovei și Ucrainei în structurile internaționale vestice.

restrâns face referire la pace sau la elemente ce sunt considerate a ține de securitate națională. În sens larg, se referă la toate situațiile pe care statul le consideră de un interes deosebit. Pe de altă parte, conceptul de politici joase se referă la agenda zilnică care nu afectează interesele vitale ale unui stat. Exemple în acest sens pot fi: Politica Externă de Securitate Comună (politică înaltă) și politica de pescuit (politică joasă). Mai multe informații despre subiect pot fi găsite: Herman Lelieveldt, Sebastiaan Princen, *"The Politics of the European Union"*, Cambridge Textbooks in Comparative Politics, Cambridge University Press, 2011

În termeni de *metode utilizate*, pe parcursul lucrării voi folosi, pe lângă analiza conceptuală, care deja a fost menționată, *analiza de documente* și *studiu de caz bazat pe variabile care testează validitatea teoriei*.

Principalele documente care vor fi utilizate sunt: Strategia de Securitate a Uniunii Europene din 2003³ pentru a putea vedea cum se percepe și se plasează aceasta la nivel internațional, cum percepe Russia și dacă a fost eficientă în urmărirea propriei strategii; și Tratatul de la Lisabona⁴ care se va dovedi a fi util în evidențierea competențelor curente ale organizației. În ceea ce privește NATO vor fi analizate Tratatul Nord Atlantic⁵ din motivele menționate mai sus și cele două Concepte Strategice⁶ care au fost adoptate după 1991, documente care dezvăluie viziunea organizației asupra sistemului internațional și asupra Rusiei. Având în vedere specificitatea temei lucrării, voi analiza documente oficiale care au fost lansate cu privire la Europa estică: Politica Europeană de Vecinătate⁷, Parteneriatul Estic și într-un oarecare măsură Al Treilea Pachet Energetic. Aceste documente vor arăta gradul de implicare al UE în regiune, oportunitățile și limitările acestor strategii, elemente care ar trebuie să ne dezvăluie informații despre situația actuală (abordarea unei politici care le cuprinde pe toate, principiul mai mult pentru mai mult și lipsa unor perspective clare de aderare). Vor fi analizate documente referitoare la progresul înregistrat de Moldova și Ucraina⁸ în ceea ce privește reformele necesare ante-Vilnius, ceea ce va evidenția dezvoltarea procedurală și îndeplinirea obiectivelor de a se alinia la standardele europene și abordarea lor est-vest.

³ "A Secure Europe in a Better World", The European Security Strategy, 12 December 2003, Brussels <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> accesat la 23 martie 2014

⁴ Lisbon Treaty, 17 December 2007, ISSN 1725-2423 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EN> accesat la 23 septembrie 2014

⁵ The North Atlantic Treaty, Washington, 1949 http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en accesat la 23 septembrie 2014

⁶ NATO's strategic concept from 1991- http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm and NATO's second Strategic concept from 2010 http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf accesat la 23 septembrie 2014

⁷ "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours" COM(2003)104 final, accessed March 20, 2013 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0104:FIN:EN:PDF> accesat la 23 septembrie 2014

⁸ European Integration Index for Eastern Partnership Countries," (Mai 2012), <http://www.soros.md/files/publications/documents/EaP%20Index%202012%20final.pdf> accesat la 23 septembrie 2014

Vor fi analizate documente cheie naționale cum ar fi Strategiile de Securitate Națională ale Poloniei din 2007⁹ și 2014¹⁰ pentru a stabili care sunt preferințele naționale ale acestui stat și care este strategia urmărită pentru Europa de est, dacă preferințele sunt constante sau dacă au suferit schimbări. Aceste variabile vor fi analizate și în cazul României. Vor fi examinate Strategia de Apărare din 2010¹¹, acesta fiind cel mai recent document de acest tip lansat de autoritățile române și Acordul dintre România și SUA în privința scutului anti-rachetă din 2011¹². Având în vedere puterea sa regională, vor fi analizate Strategia de Securitate a Rusiei din 2009¹³, Conceptul de Politică Externă din 2013¹⁴ și Doctrina Militară din 2014¹⁵ pentru a vedea cum se poziționează acest stat la nivel internațional, vis-a-vis UE, NATO, Moldova, Ucraina, dacă strategia acesteia s-a schimbat și cum a afectat rezultatul procesului decizional vestic (strategiile și preferințele statelor membre).

La nivel regional, vor fi analizate: Acordul de Parteneriat și Cooperare dintre UE și Rusia¹⁶, planul de șase puncte semnat pentru a înceta războiul din Georgia¹⁷, Acordul de la Geneva¹⁸, sancțiunile economice impuse de UE împotriva Rusiei¹⁹ și Acordurile de la Minsk

⁹ *National Security Strategy of the Republic of Poland*, 2007, <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Poland-2007-eng.pdf> accesat la 23 septembrie 2014

¹⁰ *National Security Strategy of the Republic Of Poland*, 2014, http://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf accesat la 23 septembrie 2014

¹¹ *Strategia Nationala de Aparare a Romaniei (SNAp)* (2010), Romanian Presidency, <http://www.presidency.ro/static/ordine/SNAp/SNAp.pdf> accesat la 4 aprilie 2014

¹² Agreement between Romania and the United States of America on the Deployment of the United States Ballistic Missile Defense System in Romania, 13 September 2011, Washington, http://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2011.09_scut_en.pdf accesat la 14 aprilie 2014

¹³ Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года (Strategia de Securitate Națională a Rusiei până în 2020), 2009 <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html> accesat la 24 aprilie 2014

¹⁴ Conceptul de Politică Externă al Federației Ruse, Ministerul de Afaceri Externe al Federației Ruse, 12 februarie 2013 http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D accesat la 12 mai 2014

¹⁵ Doctrina Militară a Rusiei, 26 decembrie 2014, <http://eng.kremlin.ru/acts/23447> accesat la 4 aprilie 2014

¹⁶ The Agreement on Partnership and Cooperation between European Communities and their Member States and the Russian Federation, 1997, http://www.russianmission.eu/userfiles/file/partnership_and_cooperation_agreement_1997_english.pdf accesat la 4 April 2014

¹⁷ IANS, "Georgia, Russia agree to French-brokered peace plan," *Thaindian*, 13 August 2008, http://www.thaindian.com/newsportal/uncategorized/83465_10083465.html accesat la 3 ianuarie 2014

¹⁸ Geneva Statement on Ukraine, The European Union External Action, Geneva, 17 aprilie 2014, doc no. 140417/01 http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140417_01_en.pdf accesat la 5 mai 2014

¹⁹ "Council Regulation (EU) No 959/2014 of 8 September 2014 amending Regulation (EU) No 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine" and "Council Regulation (EU) No 960/2014 of 8 September 2014 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine", Official Journal of the European Union, 12 septembrie 2014, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:271:FULL&from=EN> accesat la 20 septembrie 2014

pentru a scoate în relief pozițiile adoptate de UE în relația sa cu parteneri externi, dacă acestea reprezintă numitorul comun minimal sau dacă reprezintă viziunea comună sau transferul de preferințe naționale ale unui stat membru la nivel organizațional.

Dincolo de documentele oficiale, voi analiza și declarațiile/pozițiile luate de Comisia Europeană²⁰ în ceea ce privește securitatea energetică în cazul unei noi crize a gazului precum cea din Ucraina și date statistice ale Eurostat²¹ pentru a vedea ce state membre ale UE importă cel mai mult din Rusia și dacă este o relație directă între acest aspect și preferințele lor naționale, deci strategiilor lor față de Europa estică.

Analiza de discurs va fi, de asemenea, utilă pentru a vedea care sunt diferențele dintre documentele oficiale și discursul autorităților (dacă sunt convergente sau divergente). Ținând cont de tematica tezei și de faptul că evenimente din Ucraina sunt încă în desfășurare și că nu toate părțile analizate au lansat strategii noi, discursurile recente s-au dovedit a fi un instrument util în analizarea eventualelor schimbări de preferințe naționale ale statelor membre UE și NATO și dacă a avut loc doar o schimbare de strategie. În acest sens, vor fi analizate discursurile: reprezentanților UE, autorităților naționale din statele UE și NATO, Rusia, Moldova, Ucraina. În cazul războiului georgian, o atenție sporită va fi acordată discursurilor din Germania, Franța, Polonia, Lithuania, Italia, Marea Britanie²²; în cazul securității energetice: Austria²³, Germania²⁴; în cazul crizei ucrainiene: Germania²⁵, Polonia²⁶, Lituania²⁷, România²⁸. În ceea ce privește

²⁰ Communication From The Commission To The European Parliament And The Council on the short term resilience of the European gas system Preparedness for a possible disruption of supplies from the East during the fall and winter of 2014/2015, Brussels, 16.10.2014 COM(2014) 654 final,

http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_stresstests_com_en.pdf accesat la 20 ianuarie 2015

²¹ Main origin of primary energy imports, EU-28, 2002–12, Eurostat, 15 mai, 2014

[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Main_origin_of_primary_energy_imports,_EU-28,_2002%E2%80%9312_\(%25_of_extra_EU-28_imports\)_YB14.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Main_origin_of_primary_energy_imports,_EU-28,_2002%E2%80%9312_(%25_of_extra_EU-28_imports)_YB14.png) accesat la 20 ianuarie 2015

²² "EU freezes talks with Russia at summit," *Euractiv*, 2 Sept 2008 <http://www.euractiv.com/en/foreign-affairs/eu-freezes-talks-russia-summit/article-175031>, accesat la 25 ianuarie 2013

²³ Gustav Gressel, How should Europe respond to Russia? The Austrian view, European Council on Foreign Relations, 21 ianuarie 2015

http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_austrian_view405 accesat la 10 aprilie 2015

²⁴ Markus Wehner, How should Europe respond to Russia? The German view, European Council on Foreign Relations, 18 noiembrie 2014

http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_german_view356 accesat la 10 aprilie 2015

²⁵ Policy statement by Federal Chancellor Angela Merkel on the situation in Ukraine, The Federal Chancellor, 13 martie 2014

http://www.bundestkanzlerin.de/Content/EN/Reden/2014/2014-03-13-regierungserklaerung-ukraine_en.html accesat la 10 aprilie 2015

Europa estică per ansamblu, va fi analizat discursul lui Putin de la cea de-a 43-a Conferință pe Politica de Securitate de la Munchen din 2007²⁹ pentru a explica actualul comportament al Rusiei în ceea ce privește vecinătatea.

Pe lângă surse primare, teza va prezenta și surse secundare, analize ale celor mai importanți cercetători pe zonă: Nicu Popescu: “A Power Audit of EU-Russia Relations”³⁰, Alexander Dughin “Putin vs Putin: Vladimir Putin Viewed from the Right”³¹, Zbigniew Brzeziński “The Grand Chessboard American Primacy and Its - Geostrategic Imperatives”³², Andrei Tsygankov “Russia and the West from Alexander to Putin”³³, Henry Kissinger “Do We Achieve World Order Through Chaos or Insight?”³⁴, Kenneth Waltz “Structural Realism after the Cold War”³⁵, Stephen Walt “The Origins of alliances”³⁶, Robert Jervis “Realism, Neoliberalism, and Cooperation Understanding the Debate”³⁷, articolul lui Dmitri Trenin din

²⁶ Lally Weymouth, “Talking with Poland’s foreign minister about the Ukraine crisis and Russia’s next moves”, *Washington Post*, 18 aprilie 2014 http://www.washingtonpost.com/opinions/talking-with-polands-foreign-minister-about-the-ukraine-crisis-and-russias-next-moves/2014/04/17/f1811e84-c5ad-11e3-bf7a-be01a9b69cf1_story.html accesat la 2 mai 2014

²⁷ John D. Stoll, “Lithuania President: Economic Sanctions Will Backfire; Political, Diplomatic Action Best”, *The Wall Street Journal*, 19 martie 2014, <http://online.wsj.com/article/BT-CO-20140319-707155.html> accesat la 5 mai 2014

²⁸ “Basescu: What the Russian Federation wants is to federalize Ukraine and hamper presidential elections”, *AgerPress*, 14 mai 2014, <http://www.agerpres.ro/news-of-the-day/2014/05/14/basescu-what-the-russian-federation-wants-is-to-federalize-ukraine-and-hamper-presidential-elections-10-12-20> accesat la 17 mai 2014

²⁹ Putin’s Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy, 10 februarie 2007, Munich, website-ul Președintelui Rusiei, http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2007/02/10/0138_type82912type82914type82917type84779_118123.shtml accesat la 5 mai 2014

³⁰ Mark Leonard și Nicu Popescu în articolul *A Power Audit of EU-Russia Relations*, FRIDE, http://www.fride.org/uploads/file/A_power_audit_of_relations_eu-russia.pdf pp.30, 36-37 accesat la 5 ianuarie 2014

³¹ Cit in Putin vs Putin: Vladimir Putin Viewed from the Right, Alexander Dughin, Arktos Media Ltd (30 septembrie, 2014)

³² Zbigniew Brzeziński, “The Grand Chessboard American Primacy and Its - Geostrategic Imperatives”, Basic Books; 1st Edition edition (18 septembrie 1998)

³³ Andrei Tsygankov. *Russia and the West from Alexander to Putin*, Cambridge University Press, New York, 2012

³⁴ Interview with Henry Kissinger: 'Do We Achieve World Order Through Chaos or Insight?', Interview Conducted By Juliane von Mittelstaedt and Erich Follath, *Spiegel*, 13 noiembrie 2014, <http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-henry-kissinger-on-state-of-global-politics-a-1002073.html> accesat la 3 februarie 2015

³⁵ Kenneth N. Waltz – “Structural Realism after the Cold War”, *International Security*, Vol. 25, No. 1, (Summer, 2000), p.36 http://www.columbia.edu/itc/sipa/U6800/readings-sm/Waltz_Structural%20Realism.pdf accesat la 3 februarie 2015

³⁶ ³⁶ Stephen Walt, *The Origins of alliances*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1990, http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/political_science/users/elena.gadianova/public/Walt%20Origins%20of%20Alliances0001.pdf accesat la 3 februarie 2015

³⁷ Robert Jervis . *Realism, Neoliberalism, and Cooperation Understanding the Debate*. <http://www.pols.boun.edu.tr/uploads%5Cfiles%5C632.pdf> accesat la 15 iunie 2013

Foreign Affairs “*Russia Leaves the West*”³⁸ etc. Toate aceste lucrări sunt utile în a analiza dinamicile de securitate din Europa estică ținând cont de mai multe perspective. Capitolul teoretic va fi bazat printre altele pe lucrările lui Moravcsik: “*Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*”³⁹ și “*Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach*”⁴⁰ pentru a vedea care este dezvoltarea teoretică, care sunt limitările sale și cum poate fi aplicată nu numai Pieței Unice, dar și deciziilor internaționale care țin de politica externă.

Având vedere că voi analiza evenimente recente, cercetarea prezentă este bazată, de asemenea, pe articole academice și știri din presă precum: Foreign Policy, Reuters, Moscow today, Jamestown, etc.

Cea de-a doua metodă ce va fi folosită pe parcursul lucrării este *studiul de caz bazat pe variabile*, care va fi utilizată pentru a testa validitatea teoriei. Se va concentra pe dimensiunea estică a UE și NATO, relația lor și strategia dezvoltată în cazul Ucrainei, Moldovei și Rusiei, dacă folosesc aceeași strategie în toate cele trei cazuri enumerate mai sus, care sunt dinamicile actuale în ceea ce privește securitatea regională și care sunt preferințele naționale și actorii implicați în procesul de luare a deciziilor de la nivel național și supranațional/internațional. Metoda implică dezvoltarea unui studiu de caz dedicat unei analize comparative între România și Polonia, două state de frontieră membre a UE și NATO, care au legături istorice negative cu Rusia, sunt apropiate geografic de acest stat și au dezvoltat parteneriate strategice cu Ucraina și Moldova. Acest studiu de caz va fi folosit pentru a testa validitatea cele de-a doua asumții: proximitatea geografică transformă preferințele naționale dintr-o bază economică într-una politico-strategică și transformă statele în donatori în interiorul contextului instituțional.

Folosirea metodelor mai sus menționate generează anumite limitări, și anume aspectele de securitate, mai ales în ceea ce privește scutul anti-rachetă, având în vedere că multe informații sunt clasificate, și deci nu sunt disponibile publicului. Am încercat să minimizez această vulnerabilitate prin accesarea surselor NATO declasificate, ce sunt disponibile la arhivele UE și

³⁸ Dmitri Trenin, *Russia Leaves the West*, Foreign Affairs, July/August 2006 issue, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2006-07-01/russia-leaves-west> accesat la 3 februarie 2014

³⁹ Andrew Moravcsik “*Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics*”, *International Organization* 51, 4, Autumn 1997, pp. 513–53 <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/preferences.pdf> accesat la 3 februarie 2014

⁴⁰ Andrew Moravcsik “*Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach*”, *Journal of Common Market Studies*, 1993, vol. 31, issue 4

prin analizarea studiilor/simulărilor online și print pe subiect care au fost elaborate de companiile americane specializate sau experții europeni. O altă limitare cu care m-am confruntat a fost bariera lingvistică, având în vedere că nu toate documentele au fost traduse în limba engleză sau franceză. În ceea ce privește acest aspect am încercat să îl preîntâmpin prin studierea limbii ruse și prin traducerea unor documente importante. O altă limitare a fost reprezentată de probabilitatea ca discursurile oficiale să fie părtinitoare și să nu urmeze linia strategiilor naționale adoptate. Am încercat să abordez această problemă prin analizarea ambelor tipuri de documente, discursuri și strategii.

1. ABORDARE TEORETICĂ- PREFERINȚE NAȚIONALE ÎN DEZBATEREA INTERNAȚIONALĂ

Din punct de vedere teoretic, voi folosi conceptul de preferințe naționale utilizat de către Andrew Moravcsik în ambele cazuri, UE și NATO, din moment ce explică atât dinamicile interne, cât și cele externe dintre cele două și actori externi (în cazul de față Rusia, Moldova, Ucraina).

Conceptul poate fi încadrat în neo-liberalismul instituționalist. Teoreticienii acestuia și-au concentrat cercetarea pe analiza elementelor ce țin de economia politică. Pentru ei sistemul internațional este unul de tip anarhic, statele sunt actori raționali, ca și în cazul realismului sau neo-realismului, dar câștigurile sunt percepute în termeni absoluți și nu relativi cum se întâmplă în cazul neo-realiștilor. Această distincție este deosebit de importantă deoarece influențează comportamentul statelor. Dacă statul A nu se compară în general cu statul B și nu îi percepe dezvoltarea ca fiind o amenințare la adresa propriei securități și nu trebuie să își compare câștigurile raportându-se la alții, iar puterea sa nu scade sau crește în funcție de dezvoltarea altora⁴¹, șansele ca dilema securității⁴² să apară sunt destul de scăzute.

În plus, natura câștigurilor are capacitatea de a face statele să coopereze mai des, din moment ce nu se percep unele pe altele în termeni de competiție. Mai mult, prin această lipsă a percepției în termeni de joc cu sumă nulă⁴³, nivelul de încredere dintre state poate crește. Luând în considerare această șansă incontestabilă la adresa cooperării, neo-liberalismul instituționalist promovează rolul instituțiilor care au capacitatea de a crește nivelul de cooperare între statele membre⁴⁴. Acestea nu se percep ca părți ale unui sistem anarhic ce le obligă să fie în situații competitive, unde fiecare trebuie să își urmeze propriul interes, care de cele mai multe ori este

⁴¹ Cit in Scott Burchill et al. *Theories of International Relations*. Third edition (New York: Palgrave Macmillan, 2005) http://gendocs.ru/docs/35/34939/conv_1/file1.pdf accesat la 15 iunie 2012. p.65

⁴² Conceptul definește o situație în care statul A încearcă să își asigure sau să își sporească securitatea națională. Acțiunile sale sunt percepute de statul B ca fiind amenințătoare, prin urmare, acesta începe să își crească nivelul de securitatea națională, creând o spirală de neîncredere care duce la o acumulare de insecuritate comună. Conceptul a fost dezvoltat în principal de teoreticienii realiști și neo-realiști. Pentru Jervis, de exemplu, "consecințele neintenționate și nedorite ale acțiunilor menite să fie defensive constituie" dilema de securitate ", în Robert Jervis, *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton University Press Princeton, New Jersey, 1976.p.66

⁴³ Jocurile cu sumă nulă reprezintă situații extreme, în care câștigurile unei părți sunt reprezentate de pierderea celeilalte părți. opoziția dintre părți este absolută. Pentru mai multe informații: Adrian Miroiu. *Fundamentele politicii. Vol II: Raționalitate și acțiune colectivă*.(Iași: Polirom, 2007).p.27

⁴⁴ Robert Jervis . *Realism, Neoliberalism, and Cooperation Understanding the Debate*. <http://www.pols.boun.edu.tr/uploads%5Cfiles%5C632.pdf> accesat la 15 iunie 2012. pp.44-45

unul conflictual. În această situație statele tind să formeze organizații mai des, pentru că un nivel crescut de siguranță este dat și de stabilitatea acelei instituții. Fiind parte din aceasta, statul respectiv va fi mai puțin îndreptat să analizeze cine câștigă mai mult și cine câștigă mai puțin. Defectarea este mai puțin probabilă în această situație, având în vedere că regulile și procedurile dezvoltate în interiorul acelei organizații vor face defectarea mult prea costisitoare pentru un stat. Deci, statele vor alege să coopereze⁴⁵. Făcând legătura cu analiza prezentă, este puțin probabil ca România să perceapă câștigurile Germaniei sau SUA în termeni relativi.

Întorcându-ne la conceptul de *preferințe naționale*, acestea nu sunt fixe precum *interesele naționale* având în vedere că primele nu iau în considerare doar elemente fixe precum: poziția geografică a unui stat, resursele de care dispune, populația sa, mărimea teritorială, etc, dar și preferințe ale grupurilor decizionale interne care variază în timp și în funcție de tematică. În același timp, ținând cont de faptul că voi analiza procesul decizional al celor două organizații, UE și NATO, din interior și apoi influența nivelului domestic asupra celui extern, trebuie să luăm în considerare existența mai multor nivele de negociere: domestic atunci când preferințele sunt formate și extern când ne referim la negocierea dintre statele membre ale organizației și negocierea dintre acestea și actori externi organizației în cauză. În plus, atunci când vorbim de securitate, nu putem să facem referire doar la aspectele de ordin militar și un exemplu în acest sens ar fi criza financiară. Economia este un sector care influențează toate palierele societății. Dar, în același timp, nu putem spune că securitatea economică este mai importantă decât cea militară, sau cea politico-strategică. Din acest punct de vedere, am să încerc să demonstrez că noțiunea de preferințe naționale poate fi aplicată și situațiilor politico-strategice.

Critici la adresa abordării lui Andrew Moravcsik

În termeni de critici ce pot fi aduse la adresa modelului creat de Andrew Moravcsik, voi analiza pe parcursul acestei lucrări natura preferințelor naționale. Au la bază doar motive economice, sau putem vorbi și de preferințe naționale cu bază politică, strategică?⁴⁶ Un exemplu în acest sens ar putea fi politica Lituaniei față de Rusia. Deși este practic dependentă de resursele energetice rusești și deci, economia sa va înregistra o regresie, iar preferințele grupului

⁴⁵ Gunther Hellmann; Reinhard Wolf "Neorealism, Neoliberal Institutionalism, and the Future of NATO" *Security Studies*. 3:1 (1993)pp.8, 10

⁴⁶ Michelle Cini, "Intergovernmentalism" in *Politics in European Union*, Michele Cini, Oxford University Press, Oxford, 2007, pp.113-114

de afaceri sunt în favoarea dezvoltării unei relații productive cu Gazpromul, tradițional Lituania a dezvoltat un comportament negativ față de Moscova. În acest caz preferințele naționale au fost mai degrabă dictate de elita politică și au apărut ca având la bază motive istorice și politice. La nivel inter-statal, aceste preferințe politice/ de securitate tind să aibe o putere de negociere mai mare, deci să scadă importanța celor economice, dacă actorul extern este perceput ca devenind o amenințare sau dacă este impredictibil.

Referindu-ne la dezbateră privind influența actorilor domestici asupra politicii externe a unui stat, putem spune că percepția asupra amenințării este direct proporțională cu puterea de negociere a corpului guvernamental. Un exemplu în acest ar putea fi politica dezvoltată de Merkel în ceea ce privește Ucraina după ce primul Acord de la Minsk nu a fost implementat. Deși, în Germania grupurile de interes au preferințe economice clare în favoarea ridicării sancțiunilor împotriva Rusiei, Cancelarul, Angela Merkel, a devenit mult mai critică la adresa politicii duse de Putin în Ucraina și a reușit impunerea de sancțiuni.

O altă critică adusă modelului mai sus menționat care este testată pe parcursul lucrării constă în faptul că, deși Moravcsik ia în considerare structurile UE, și anume instituțiile, rolul lor principal constă în oferirea unui cadru pentru negocieri⁴⁷. Luând în considerare acest rol mai degrabă limitat, ele nu pot influența preferințele naționale ale statelor membre. În același timp putem întâlni situația în care o instituție supranațională deține competențele necesare influențării preferințelor unui stat membru. Un exemplu este reprezentat de Comisia Europeană și competențele sale în ceea ce privește securitatea energetică a UE. Deși, aceasta ține în principal de politicile statelor membre, cel de-al Treilea Pachet Energetic este principalul motiv pentru care proiectul South Stream nu a fost implementat, deși state precum Bulgaria și Ungaria doreau și aveau nevoie de un astfel de proiect. În același timp, acest exemplu poate și privit drept o consecință a negocierii ineficiente din partea statelor, ținând cont de faptul că aceste competențe au fost transferate în timp de către toate statele membre.

În ultimul rând, Moravcsik consideră că statele sunt raționale. Ținând cont de definiție, un actor rațional are trei caracteristici principale:

1. Are propriile sale preferințe, care sunt stabilite în mod egoist. În plus, statul nu este interesat de alți actori, în sensul că nu dorește să îi afecteze pe alții, dar în același timp

⁴⁷ Pollack, M.A. „Elaborarea politicilor UE – teoretizari”. In Wallace, Helen. William Wallace, Mark A. Pollack (coords). Elaborarea politicilor in Uniunea Europeana. Bucuresti : Institutul European din Romania, 2005 p.18

- nu are ca obiectiv îndeplinirea obiectivelor altor state. Sistemul internațional crează o rețea interdependentă în care preferințele unui stat interacționează des cu ale altora. Astfel că în această situație nu își poate urmări preferințele fără a influența alte state.
2. Are la dispoziția sa informația perfectă. Acest aspect se referă la faptul că statul presupune că și ceilalți sunt actori raționali, ia în calcul alternativele posibile unei situații specifice; presupune alternativele altora și ia în considerare faptul că și alți această această informație despre el.
 3. Este un actor rațional perfect. Are capacitatea de a dezvolta o analiză de cost-beneficii, de a evalua posibilele alternative, de a construi o ierarhie, de a compara rezultatele și a-l selecta pe cel mai bun.⁴⁸

⁴⁸ Adrian Miroiu. *Fundamentele politicii. Vol II: Raționalitate și acțiune colectivă.* (Iași: Polirom, 2007).p.11

2.UNIUNEA EUROPEANĂ: NAȚIONAL VERSUS SUPRANAȚIONAL; ECONOMIC VERSUS POLITIC

Acest capitol se concentrează pe preferințele UE și ale statelor membre asupra Europei de est, a statelor ce nu fac parte din UE (în special Ucraina, Moldova și Rusia). Vor fi analizate: caracterul politic al UE, Politica de Vecinătate a UE, Parteneriatul Estic, scorurile înregistrate de Moldova și Ucraina în cadrul Parteneriatului Estic, relația dintre UE și Rusia în contextul schimbării de strategie a Rusiei, criza ucrainiană actuală, securitatea energetică și războiul georgian.

Capitolul urmărește să răspundă următoarelor întrebări de cercetare: Cum este format interesul comun al UE? Reprezintă acesta suma preferințelor naționale ale statelor membre sau preferințele unui stat/grup de state cu cea mai mare putere de negociere de la acel moment? Care sunt statele donatoare și receptoare în ceea ce privește politica externă a UE vis-a-vis Europa estică?

În cazul UE, politica externă este condusă în principal de statele membre, mai ales în ceea ce privește aspectele de securitate în relația cu Europa de est. Excepție de la regulă poate fi cel de-al Treilea Pachet Energetic, instrument ce este rezultatul competențelor supranaționale ale instituțiilor UE, care au puterea de a influența comportamentul statelor în ceea ce privește securitatea energetică, mai ales monopolul energetic rusesc. Astfel procesul decizional al UE poate fi explicat prin modelul expus de către Moravcsik, dar cu câteva excepții precum cea de mai sus. Asumția conform căreia preferințele organizației reprezintă suma preferințelor/strategiilor statelor membre nu este confirmată. Mai degrabă, decizia unică ce este adoptată la nivelul UE și care, în general, ia forma numitorului comun minimal este rezultatul unui proces intens de negocieri în care sunt implicate toate statele care doresc să își transfere preferințele naționale la nivel organizațional, dar doar un grup restrans reușește să le transfere la nivel supranațional. În ceea ce privește Europa Estică, pot fi identificați donatori constanți, în funcție de elementul temporal și cel geografic. După rundele de extindere din 2004 și 2007, problemele statelor Europei de est ce nu fac parte din UE au devenit o constantă pe agenda Uniunii, în primul rând pentru că statele de la frontiera estică a organizației consideră această regiune a fi importantă din punct de vedere al securității naționale. Ținând cont că aceștia au

graniță comună cu Moldova, Ucraina, Rusia, strategiile Poloniei, României, statelor Baltice reprezintă o încercare continuă de a-și transfera preferințele la nivelul UE.

Variabila de timp a demonstrat că statele se comportă rațional din moment ce ele încearcă să coopereze mai mult în interiorul organizației în special în cazurile în care percep o amenințare în exteriorul organizației. Astfel, ele trec dincolo de numitorul comun minimal. Acesta este cazul crizei din Ucraina și sancțiunilor impuse împotriva sectoarelor economice din Rusia. Deși statele membre ale UE precum Germania, Austria, Bulgaria, Italia au dezvoltat de-a lungul timpului relații economice bilaterale intensive cu Rusia, după ce aceasta din urmă a demonstrat un comportament defectiv față de ceea ce sunt percepute a fi principiile acceptabile ale relațiilor internaționale (prin anexarea Crimeei, încălcarea protocolului de la Minsk), statele mai sus menționate și-au schimbat preferințele față de Moscova, adoptând o poziție comună în care toți au căzut de acord să adopte sancțiuni ce indirect le va afecta sectorul economic, dar va balanca Rusia. Aceeași logică nu poate fi aplicată și în cazul războiului georgian unde, deși a fost semnat planul de șase puncte, acesta nu a fost niciodată respectat în întregime de Rusia care nu a suferit alte repercursiuni pentru defectare, având în vedere că negocierile pentru un nou Acord de Parteneriat și Cooperare au fost reluate. Am putea spune că, de exemplu, Parteneriatul Estic, este un instrument dezvoltat în urma unei crize, având în vedere că a fost adoptat după momentul august 2008. Deși, reprezintă o versiune mai dezvoltată și particularizată față de Europa de est, încă reprezintă o politică ce poate fi percepută ca fiind numitorul comun minimal în care statele de la frontiera estică a UE au dorit un nivel ridicat de implicare al organizației în regiune, iar statele vestice aveau alte preferințe îndreptate către alte zone. Soluția a apărut sub forma unei strategii care oferă perspective de integrare pentru Azerbaijan, Armenia, Belarus, Georgia, Moldova, Ucraina, însă fără perspective clare de aderare.

În ceea ce privește proximitatea geografică, putem observa că intensitatea cea mai ridicată a preferințelor naționale îndreptate către Europa de est poate fi identificată la frontiera estică a UE, având în vedere că pentru acestea reprezintă un element de importanță majoră, de securitate națională. Intensitatea pare a scădea odată ce ne îndepărtăm de la frontieră, dar aici intervine un alt element care este crucial, natura preferințelor naționale având în vedere că proximitatea geografică are potențialul de a schimba acest aspect, de la cele bazate pe considerente economice, la cele politico-strategice.

Preferințele naționale reprezintă forța motrice care stă la baza momentului T0 în ceea ce privește majoritatea deciziilor luate la nivelul UE în privința securității. Acestea sunt diferite de la stat la stat, de la o situație la alta în termeni de obiective pe care actorii domestici vor să le îndeplinească. În ceea ce privește natura lor, ele nu au la bază doar elemente economice, ci și politice. În ceea ce privește exclusiv cazul Europei estice, putem observa că statele de la frontieră au dezvoltat preferințe mai degrabă constante care au în general la bază motive politice, în timp ce statele vestice au dezvoltat preferințe mai degrabă economice, ce sunt relativ schimbabile. În acest caz, aspectul temporal nu generează în mod automat schimbări de obiective. Dacă în cazul regional de stabilitate și predictibilitate preferințele naționale sunt mai degrabă economice, în perioade de criză, preferințele naționale ce domină negocierile ar trebui să fie cele de ordin politic. În același timp, putem observa ezitarea Germaniei de a impune sancțiuni Rusiei în timpul războiului georgian, suspendarea contractului Mistral pentru o perioadă de șase luni de către Franța pentru a evita rezilierea sa sau Memorandumul pe energie semnat de Austria în perioada de implementare a sancțiunilor pe fundalul unui comportament defectiv al Moscovei.

Dincolo de natura lor, în cazul UE, natura schimbabilă a actorilor domestici cu cea mai mare putere de negociere așa cum consideră Moravcsik, depinde de situația analizată. Atunci când statele nu percep existența unei posibile amenințări la securitatea proprie sau la principiile internaționale convenite, acceptate și adoptate de comunitate, actorii economici sunt cei care domină scena națională în privința dezvoltării de preferințe naționale față de Europa de est. Un exemplu în acest sens poate fi grupul de afaceri din Germania care s-a opus impunerii de sancțiuni împotriva sectoarelor economice din Rusia, pentru că o astfel de măsură i-ar fi afectat investițiile și deci, indirect, economia germană. În același timp, acesta reprezintă sursa principală domestică atunci când preferințele sunt economice, însă situația se schimbă când ne referim la cele de natură politică. În cazul ultimelor actorul executiv este cel ce deține puterea cea mai mare de negociere, ce stabilește preferințele naționale și strategiile pentru a atinge anumite obiective. Acesta ar putea fi cazul statelor baltice în ceea ce privește Rusia. În același timp opinia publică este, de asemenea, un factor important în dezbateră publică, având în vedere că executivul depinde de voturile sale. Dar, aceste aspecte sunt mai degrabă constante și generează preferințe asemănătoare în timp, elemente ce contrazic teoria lui Moravcsik conform căruia preferințele naționale sunt schimbabile. Preferințele naționale politice tind să rămână neschimbate sau constante indiferent de elementul temporal sau de natura situației, mai degrabă

schimbându-se strategiile (exemplu: preferințele Lituaniei față de Rusia, cele ale României față de Moldova sau ale Poloniei față de Ucraina). În cazul preferințelor economice, ele tind să se schimbe mai ales în situații de criză unde pot fi transferate către cele de natură politică (exemplu: Germania de la ezitarea de a impune sancțiuni datorită preferințelor economice către măsurile politice ce îi afectează economia).

Întorcându-ne la dezbaterea donator/receptor, asumția conform căreia, deși toate votează sau informal sunt de acord cu o singură decizie, aceasta reprezintă în general preferințele naționale ale unui stat sau unui grup mic de state este susținută de prezentul studiu de caz. Deși, dacă facem referire la întrebările de cercetare (care sunt statele donatoare și dacă sunt statele de frontieră donatoare sau primitoare în chestiuni ce țin de Europa estică?) observăm că pot fi dezvoltate următoarele concluzii: din moment ce au preferințe constante ce sunt de natură politică, statele membre de la frontiera estică au potențialul de a deveni state donatoare, mai ales în timpul sau după apariția unei situații de criză când legitimitatea lor crește. În același timp, ținând cont de diferența mare de preferințe naționale ale statelor membre UE față de Europa estică, o abordare mai degrabă moderată are cele mai mari șanse să fie adoptată la nivel internațional. În plus, când criza apărută este percepută ca fiind amenințătoare, liderii tradițional recunoscuți vor avea cea mai mare putere de negociere. Această logică poate explica motivele pentru care în cazul războiului georgian Franța a fost liderul negocierilor la nivel extern UE. Situația tinde să se complice în cazul crizei actuale din Ucraina, dar încă se află sub auspiciile aceleiași logici. Imediat după ce criza a apărut, Polonia era percepută de celelalte state membre ca fiind un lider regional, era recunoscută ca fiind liderul grupului V4, era statul imediat învecinat Ucrainei, propusese implementarea Parteneriatului Estic, era principala suporter al integrării Kievului în structurile europene, iar poziția sa era susținută de alte state din regiune, creându-se astfel un grup de suport în interiorul organizației. Toate aceste aspecte au crescut puterea de negociere, fapt ce i-a determinat poziția de lider la negocierile privind soluționarea crizei. Dar, odată ce situația s-a agravat și Polonia a început să dezvolte o poziție mai agresivă față de Rusia, poziția de lider a fost preluată de Germania, având în vedere că era percepută ca fiind un lider tradițional în interiorul UE, a mediat nivelul sancțiunilor între UE și SUA, a adoptat o poziție mai degrabă moderată care era pe linia mediană între preferințele estice și cele vestice și, poate cel mai important aspect, era perceput ca fiind un egal de către Rusia în procesul de negociere.

3.NATO- ÎNTRE PREFERINȚE ECONOMICE ȘI MILITARE

Acest capitol se concentrează pe preferințele NATO și cele ale statelor membre față de Europa de est (Ucraina, Moldova, Rusia). Referitor la structura analizei, ținând cont că este practic imposibil să identificăm toate preferințele naționale vis-a-vis Europa de est în interiorul alianței, având în vedere că multe dintre ele nu au ajuns la masa negocierilor sau pe agenda publică, ținând cont de natura alianței (securitatea militară are o dimensiune semnificativă de informații clasificate), capitolul este organizat pe o perspectivă de sus în jos, prin care vor fi identificate și analizate deciziile ce au fost adoptate la nivelul NATO și sursele lor, preferințele naționale și strategiile diferite ce au stat la baza lor, dacă au bază politică, strategică sau economică. Pe parcursul acestui capitol vor fi analizate: schimbările interne care au avut loc după dezmembrarea URSS, extinderea NATO, armele nucleare și posibilitatea unei lumi fără acestea, scutul anti-rachetă-perspectiva istorică și dezbateră prezentă, limite tehnologice, amenințarea la adresa cui răspunde, perspectiva regională și viitoare cercetări.

Pentru a dezvolta o analiză veridică, se vor aplica cele două nivele de analiză propuse de Moravcsik, având în vedere că nu putem discuta de nivelul supranațional în cazul NATO, deși alianța a trecut prin diferite nivele de dezvoltare de-a lungul anilor. Referitor la preferințele organizației, NATO reprezintă un caz deosebit de cel al UE, ținând cont de faptul că fiind o alianță statele sunt mult mai puțin inclinate să își transfere suveranitatea la nivelul instituțiilor organizației.

Capitolul răspunde următoarelor întrebări de cercetare: cum este format interesul comun al NATO? Este reprezentat de suma preferințelor statelor membre sau de cele ale statului ce are cea mai mare putere de negociere la acel moment? Care sunt donatorii și receptorii în termeni de politică externă și de securitate a NATO vis-a-vis de Europa estică?

Precum în cazul UE și în cazul NATO, politica externă este condusă de statele membre, mai ales ținând cont de natura acesteia din urmă. Deci, până la un punct procesul de luare a deciziilor din interiorul NATO poate fi explicat prin abordarea teoretică propusă de Moravcsik, deși la prima vedere statele membre dezvoltă mai degrabă interese și nu preferințe naționale. Deși alianța prezintă informații clasificate și în ultimă instanță actorii guvernamentali iau decizia asupra preferințelor naționale, opinia publică și grupurile de interes sunt factori importanți ce pot influența dezvoltarea și adoptarea preferințelor naționale. Mai mult, deciziile sunt rezultatul unui

proces mult mai intensiv de negociere, decât era așteptat, element ce nu este prezent în cazul intereselor naționale. Exemple în acest sens pot fi: scrisoarea deschisă a 20 de oameni de știință printre care și laureați ai Premiului Nobel către Președintele Barack Obama prin care își exprimau îngrijorarea referitoare la imposibilitatea scutului anti-rachetă de a apăra SUA în fața unui atac real. În 2010 studiile elaborate de către Theodore A. Postol și George N. Lewis de la M.I.T. and Cornell au arătat că rachetele SM-3 care urmau a fi folosite în cadrul scutului anti-rachetă european nu erau așa de eficiente pe cât se credea. Deși testele oficiale arătau că ele pot intercepta 84% din rachetele inamice, ei au mărturisit că în realitate rata succesului era în jur de 10-20%, fapt ce este contrazis de Pentagon⁴⁹. În ceea ce privește influența actorului guvernamental față de cea a președintelor, în 2014 republicanii au sprijinit legea care fusese respinsă de Obama și care prevedea faptul că aliații europenei ar trebui să participe cu o proporție de 50% la implementarea proiectului de apărare anti-rachetă. Pe de altă parte, grupurile de interes domestice au fost, de asemenea, foarte importante, având în vedere că din bugetul alocat anului 2015, 8.5 miliarde \$ vor fi direcționate de apărare anti-rachetă, inclusiv 7.5 miliarde \$ pentru Agenția de Apărare anti-Rachetă⁵⁰. Un alt actor domestic important care este în favoarea implementării proiectului anti-rachetă este compania privată Raytheon, care a dezvoltat și testat rachetele SM-3⁵¹. În plus, în 2014 a câștigat un nou contract în valoare de 109 milioane \$⁵².

Referitor la natura preferințelor, acestea sunt economice, dar și strategice. Preferințele de ordin economic vin din partea instituțiilor care au primit sau ar putea să primească fonduri publice pentru cercetare și dezvoltare, iar cele strategice, în general, de la actorii guvernamentali. Pe de o parte, preferințele SUA în ceea ce privește extinderea NATO erau strategice în sensul că își creștea influența în zonă, care era până atunci tradițional văzută ca aparținând inamicului (USSR-ului) și era recunoscută ca fiind singura superputere de la nivel internațional, dar pe de altă parte, preferințele erau și de natură economică, având în vedere că extinderea NATO le

⁴⁹ William J. Broad And David E. Sanger, "Review Cites Flaws in U.S. Antimissile Program", New York Times, 17 mai 2010, http://www.nytimes.com/2010/05/18/world/18missile.html?_r=0 accesat la 5 martie 2014

⁵⁰ Frank A. Rose, "International Security and Missile Defense, University of Warsaw, Warsaw, Poland 19 noiembrie 2014, US Department of State, <http://www.state.gov/t/avc/rls/2014/234194.htm> accesat la 2 februarie 2015

⁵¹ "Mission: Global Defense", Raytheon official website, <http://www.raytheon.com/capabilities/missiledefense/> accesat la 4 martie 2015

⁵² "Raytheon receives \$109 million contract for Patriot Air and Missile Defense System US and international Patriot partners strengthen defense against evolving threats", Raytheon official website, 10 septembrie 2014, <http://raytheon.mediaroom.com/index.php?item=2638> accesat la 5 martie 2015

oferea acces la noi piețe europene. În cazul statelor ce au fost integrate în structurile alianței, preferințele acestora au fost strategice, având în vedere factorul geografic și istoric. Fiind foarte aproape de Rusia și fiind martorii perioadei comuniste, pentru aceste state a fi parte din NATO era un obiectiv de securitate națională.

Dacă în cazul UE, preferințele și deci strategiile erau schimbabile, în cazul NATO acestea sunt mai degrabă constante. Acest aspect poate fi explicat și prin faptul că organizația are competențe și jurisprudență limitate. Alianții negociază anumite părți de țin de politica lor externă (părțile ce implică dimensiunea militară), spre deosebire de cazul UE unde sunt implicate numeroase aspecte ce țin de politica externă, creând astfel un context propice pentru viitoare negocieri unde statele fac compromisuri pe anumite subiecte, pentru a câștiga suportul pentru altele. În plus, preferințele sunt mai degrabă constante pentru că toate statele doresc să ajungă la un nivel crescut de securitate militară. Același lucru nu poate fi spus și despre strategiile lor. Un exemplu în acest sens poate fi Cehia. Inițial, acest stat a acceptat să găzduiască pe teritoriul său elemente ale scutului anti-rachetă. Motivul era unul evident, odată ce scutul devenea operațional, creștea nivelul de securitate al statului, creștea prestigiul și creștea nivelul de atractivitate față de investorii străini dat fiind nivelul ridicat de securitate. După reacția negativă a Rusiei, acest stat nu a ratificat acordul, schimbându-și astfel strategia. În acest caz factorul geografic a jucat un rol crucial.

În ceea ce privește sursa preferințelor din interiorul NATO, ca și în cazul UE, acestea nu reprezintă suma preferințelor statelor membre, ci a unui stat sau grup de state care deține/dețin cea mai mare putere de negociere. Dacă în cazul UE, liderul diferă în funcție de subiect, în cazul NATO liderii sunt mai degrabă constanți cu perioade identificabile de dezbateri între SUA (liderul constant) și Germania și Franța.

Cercetări viitoare pe scutul anti-rachetă

Scutul anti-rachetă are potențialul de a schimba radical balanța de putere regională, oportunitățile și provocările pe care le întâmpină un stat ce găzduiește elemente ale scutului pe teritoriul său față de statele vestice, dar mai ales față de cele din est, cum ar fi Rusia. Urmând această logică, dezvoltarea unei matrici de oportunități, riscuri și vulnerabilități pe care aceste state le întâlnesc este crucială. Matricea trebuie să evalueze impactul sistemului asupra nivelului de securitate din

România, Turcia, Polonia/ statelor membre UE și NATO din punct de vedere cantitativ și calitativ.

4.STUDIU DE CAZ: FRONTIERA ESTICĂ A UE ȘI NATO: PERSPECTIVE DIN POLONIA ȘI ROMÂNIA

Acest studiu de caz este util în vederea stabilirii unei posibile legături directe între apropierea geografică și calitatea de a fi donator sau receptor în termeni de preferințe naționale, răspunzând astfel la ultima întrebare de cercetare a tezei. Din acest motiv am ales să analizez România și Polonia, două state de la frontiera estică a UE și NATO care au avut și au relații bilaterale tradiționale (pozitive sau negative; pasive sau active) cu: Republica Moldova, Ucraina și Federația Rusă. Pe parcursul acestui capitol m-am concentrat pe relația bilaterală dintre România-Moldova-Rusia, pe de o parte și Polonia-Ucraina-Rusia, pe de altă parte, pentru a putea evidenția principalele asemănări și deosebiri între strategiile acestor state. Am ales să analizez relația bilaterală România-Moldova și Polonia-Ucraina pentru că amândouă reprezintă parteneriate strategice. Comparația este, de asemenea, utilă mai ales în identificarea diferențelor, astfel încât să putem reliefa care este cea mai eficientă strategie pentru a deveni un stat donator în termeni de transfer al preferințelor naționale la nivel internațional.

România

România și Rusia se găsesc într-o zonă gri încă din 2008, iar dinamicile negative pot fi întâlnite în toate sectoarele: economic, energetic, social, diplomatic, etc. Dacă ar fi să includem statul român într-unul dintre cele cinci grupuri de state identificate de Nicu Popescu care adoptă strategii diferite față de Rusia, acesta ar aparține grupului de „Pragmatici Înghetați”⁵³.

Deși la nivel declarativ, autoritățile române sunt foarte active, în termeni de întâlniri bilaterale, acorduri, documente oficiale în ceea ce privește Rusia, România este mai degrabă un actor pasiv, dezvoltând preferințe naționale de intensitate joasă, ceea ce generează statutul de receptor și nu donator în ceea ce privește transferul de preferințe naționale la nivel internațional sau supranațional. Lucrurile tind să se schimbe în cazul Moldovei, unde Bucureștiul este foarte activ în încercarea de a deveni un stat donator și de a-și transfera preferințele naționale, lucru ce a fost parțial obținut atunci când Moldova a semnat acordurile de ridicare a vizei pentru călătoriile de până la 90 de zile după izbucnirea crizei ucrainiene. În același timp, un astfel de comportament din partea UE poate fi interpretat ca o reacție la acțiunile Rusiei din Ucraina, lucru

⁵³ Numele celor 5 sunt date de Mark Leonard și Nicu Popescu în articolul *A Power Audit of EU-Russia Relations*, FRIDE, 2007, http://www.fride.org/uploads/file/A_power_audit_of_relations_eu-russia.pdf accesat la 15 martie 2014, pp.30, 36-37

ce este, însă, foarte greu de cuantificat și probat. Deși formal este implicată în susținerea Chișinăului în drumul său către UE, României îi lipsește sustenabilitatea strategiei pe care a dezvoltat-o vis-a-vis de Moldova, având în vedere că, de exemplu, sistemul de acordare a cetățeniei a generat o fragmetare mai acută la nivelul populației din Moldova, aspect ce poate fi observat și în cazul alegerilor parlamentare, unde rezultatele au fost „ 3 partide pro-europene au obținut 57-58 de locuri din cele 101 din Parlamantul Moldovei, în timp ce 2 partide de opoziție pro-rusești se presupune că vor obține 43-44 de locuri⁵⁴”.

În ceea ce privește transferul de preferințe românești la nivel european, lipsa de efort susținut și constat și adoptarea unei strategii bazate în principal pe mimesis s-au dovedit a fi ineficiente pentru statul român, pentru securitatea Moldovei sau pentru regiunea Mării Negre.

Polonia

După izbucnirea războiului georgian, Polonia a devenit un suporter foarte activ al creării unei politici europene care să fie destinată exclusiv Europei de est, având în vedere că acest lucru ar duce la stabilitate regională și deci la un nivel crescut de securitate pentru Polonia. Curând, aceasta și-a transferat aceste preferințe la nivel supranațional și astfel Parteneriatul Estic a fost implementat la nivelul UE, transformând Polonia dintr-un stat membru relativ nou care era perceput ca fiind un receptor într-un stat donator.

După izbucnirea crizei ucrainiene, am asistat la o schimbare de paradigmă în cazul Varșoviei față de Rusia. Așa cum este menționat și mai sus, acest stat a început să dezvolte o strategie mai multă negativă și agresivă față de vecinul estic⁵⁵. În ceea ce privește procesul decizional din interiorul UE și procesul de negociere inter-statal, Polonia a fost din nou foarte activă în încercarea de a pune capăt crizei ucrainiene. În același timp, dacă în cazul Parteneriatului Estic relația dintre Polonia și Rusia nu a suferit modificări majore (în principal pentru că programul nu oferea perspective de aderare clare, iar Ucraina adoptase mai degrabă o politică de balansare între est și vest), în cazul crizei actuale, relația dintre cele două s-a deteriorat. La nivelul UE Polonia și-a schimbat strategia de la o abordare relativ moderată către

⁵⁴ “Moldova election: Pro-EU parties edge pro-Russian rivals”, *BBC*, 1 decembrie 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30265985> accesat la 10 decembrie 2014

⁵⁵ Lally Weymouth, “Talking with Poland’s foreign minister about the Ukraine crisis and Russia’s next moves”, *Washington Post*, 18 aprilie 2014 http://www.washingtonpost.com/opinions/talking-with-polands-foreign-minister-about-the-ukraine-crisis-and-russias-next-moves/2014/04/17/f1811e84-c5ad-11e3-bf7a-be01a9b69cf1_story.html accesat la 2 mai 2014

una mai negativă față de Rusia. În consecință, Polonia a fost exclusă de la ceea ce s-a numit „Formatul din Normandia”(Rusia, Germania, Franța și Ucraina) în care s-a negociat cel de-al doilea Acord de la Minsk în privința crizei din Ucraina, deși era cel mai activ stat pe acest subiect⁵⁶. Această excluziune a schimbat statutul Poloniei dintr-un stat donator într-un stat receptor, Germania preluând leadership-ul. Un posibil motiv care a dus la această schimbare poate fi strategia deficitară a Poloniei. A adoptat o atitudine puternic negativă față de Rusia, așteptând ca aceasta să fie adoptată la nivelul întregii organizații, lucru ce nu a fost posibil la nivelul Uniunii, ținând cont de abordările foarte diferite ale statelor membre. Luând în calcul cuvintele lui Moravcsik conform cărora *„puterea de negociere depinde de intensitatea marginală a preferințelor. Unde există incertitudine asupra rezultatului negocierilor sau unde există presiunea timpului, concesiile tind să fie disproporționale pentru guvernele pentru care lipsa unui acord este cea mai puțin atractivă soluție.”*⁵⁷ Polonia a considerat că are cel mai mult de pierdut, iar o continuare a politicii tradiționale care era prea moderată pentru criza din Ucraina nu era acceptabilă pentru acest stat. În același timp, eșecului implementării acordului de încetare a focului nu era un rezultat acceptabil pentru Germania, care era mai degrabă înclinată spre a face concesiuni, dar să îl semneze. Ținând cont de strategiile diferite și de puterea de negociere diferită, putem spune că Germania a câștigat negocierea.

Referindu-ne la preferințe, opinia publică poloneză are o importanță deosebită pentru autorități atunci când ne referim la politica externă a Vașoviei față de Ucraina. De exemplu, înainte ca evenimentele să se precipite și criza să izbucnească, doar 20-25% dintre cetățenii polonezi se declarau a nu fi interesați de politica externă a statului. În ceea ce privește cazul Ucrainei, proporția era mai mare, între 30% și 45% declarându-se neinteresați de faptul că Ucraina ar trebui să adere la UE sau ar trebui să aibe un regim de vize când cetățenii săi călătoresc în Polonia. Deși proporțiile sunt ridicate, comparându-le cu alte subiecte de pe agenda de politică externă a Poloniei (unde, de exemplu, în cazul adoptării Tratatului Constituțional, 61% dintre polonezi s-au declarat neinteresați de subiect), putem presupune că interesul

⁵⁶ Piotr Buras, “The Polish-German split: A storm in a teacup?”, *European Council on Foreign Relations*, 14 aprilie 2015 http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_polish_german_split_a_storm_in_a_teacup311660 accesat la 3 mai 2015

⁵⁷ Andrew Moravcsik “Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach”, *Journal of Common Market Studies*, 1993, vol. 31, issue 4.pp.504-505

cetățenilor față de frontiera estică este relativ ridicat⁵⁸ și a crescut după Vilnius. În ceea ce privește influența opiniei publice în procesul de formare al preferințelor naționale, cercetarea dezvoltată de către Nathalien Copsey a arătat că aceasta influențează politica externă a Poloniei, în special abordarea față de Ucraina, dar că cel mai important actor domestic este actorul guvernamental, în special președintele⁵⁹.

Incluzând Polonia într-unul dintre cele 5 grupuri de state identificate de către Nicu Popescu, înainte de Vilnius putem spune că Polonia ar putea fi între grupul „Pragmaticilor Prietenoși” și cel al „Pragmaticilor Înghețați”. După începerea crizei din Ucraina, acest stat este mai aproape de grupul „Noilor Războicini Recii” ținând cont de nivelul ridicat de amenințare ce este perceput ca venind din partea Rusiei și nevoia sa de a deveni lider în ceea ce privește politica UE față de Moscova și Kiev.

Concluzionând argumentele, am putea spune că statele de la frontiera estică pot deveni donatori în termeni de transfer de preferințe la nivel european și trans-atlantic. Exemple în acest sens sunt: România în cazul Sinergiei Mării Negre și Polonia în cazul Parteneriatului Estic. Dar, în același timp putem observa existența unui raport invers proporțional între capacitatea lor de a deveni donatori și nivelul intensității unei abordări negative față de Rusia. Cu cât sunt mai agresive cu atât au mai puține șanse să devină state donatoare.

În ceea ce privește natura preferințelor, ele sunt evident politice, chiar strategice și sunt influențate de preferințele pe care le au față de vecinii lor (Moldova în cazul României și Ucraina în cazul Poloniei).

În plus, deși statele membre UE/NATO tind să coopereze mai mult în interior atunci când percep o amenințare externă, încă sunt incapabile să treacă dincolo de numitorul comun minimal. Ținând cont de acest aspect, atunci când apare o atitudine mult prea negativă, ceilalți tind să o excludă de la masa negocierilor, favorizând mai degrabă o abordare moderată, ce nu este întotdeauna benefică pentru toți actorii implicați.

⁵⁸ Nathalien Copsey, “Public Opinion and the Making of Foreign Policy in the ‘New Europe’: A Comparative Study of Poland and Ukraine (Post-Soviet Politics)”, Ashgate, 2009.p.22

⁵⁹ Ibidem p.107

BIBLIOGRAFIE

Surse primare

1. "A Secure Europe in a Better World", The European Security Strategy, 12 decembrie 2003, Brussels <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> accesat la 23 martie 2014
2. "Agency for the Cooperation of Energy Regulators- Work Programme 2015", ACER, decembrie 2014
http://www.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER%20Work%20Programme%202015.pdf accesat la 10 ianuarie 2015
3. Agreement between Romania and the United States of America on the Deployment of the United States Ballistic Missile Defense System in Romania, 13 septembrie 2011, Washington, http://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2011.09_scut_en.pdf accesat la 14 aprilie 2014
4. CIA-The World Factbook, "Moldova," <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/md.html> accesat la 12 martie 2013
5. CIA-The World Factbook, "Ukraine", <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html> accesat la 11 martie 2013
6. Churchill Winston, citata în discursul Prim-Ministrului Margaret Thatcher la Joint Houses of Congress, (20 februarie 1985), <http://www.margaretthatcher.org/document/105968> accesat la 8 februarie 2013
7. "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament Wider Europe — Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours" COM(2003)104 final, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0104:FIN:EN:PDF> accesat la 23 septembrie 2014
8. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on the short term resilience of the European gas system Preparedness for a possible disruption of supplies from the East during the fall and winter of 2014/2015, Brussels, 16.10.2014 COM(2014) 654 final,
http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_stresstests_com_en.pdf accesat la 20 ianuarie 2015
9. Conceptul de Politică Externă al Federației Ruse, Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse, 12 februarie 2013
http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D accesat la 12 mai 2014
10. "Council Regulation (EU) No 269/2014 of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine", Official Journal of the European Union, 17 martie 2014,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:078:0006:0015:EN:PDF>
accesat la 9 aprilie 2014

11. "Council Regulation (EU) No 959/2014 of 8 September 2014 amending Regulation (EU) No 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine" and "Council Regulation (EU) No 960/2014 of 8 September 2014 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine", Official Journal of the European Union, 12 septembrie 2014, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:271:FULL&from=EN> accesat la 20 septembrie 2014
12. Eastern Europe-Russia, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Poland, http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/eastern_policy/russia?printMode=true accesat la 10 decembrie 2014
13. Relațiile economice dintre România și Federația Rusă, *website-ul ambasadei României în Moscova* <http://moscova.mae.ro/en/node/395> accesat la 16 martie 2015
14. "English-language translation of the Sept. 19 cease-fire memorandum in Minsk", *Kyiv Post*, 22 septembrie 2014, <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/english-language-translation-of-the-sept-5-cease-fire-memorandum-in-minsk-365460.html> accesat la 2 februarie 2015
15. "ENP Package, Country Progress Report – Ukraine," MEMO/12/344, Brussels (15 mai 2012), http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-344_en.htm accesat la 5 martie 2013
16. European Commission's Delegation to Russia (n.d.) Russia's Middle Term Strategy towards the EU 2000–2010 http://www.delrus.ec.europa.eu/en/p_245.htm accesat la 5 noiembrie 2013
17. European Integration Index for Eastern Partnership Countries," (mai 2012), <http://www.soros.md/files/publications/documents/EaP%20Index%202012%20final.pdf> accesat la 23 septembrie 2014
18. "Fact Sheet on U.S. Missile Defense Policy: A "Phased, Adaptive Approach" for Missile Defense in Europe", The White House, Office of the Press Secretary, 17 septembrie 2009 https://www.whitehouse.gov/the_press_office/FACT-SHEET-US-Missile-Defense-Policy-A-Phased-Adaptive-Approach-for-Missile-Defense-in-Europe accesat la 5 martie 2014
19. Geneva Statement on Ukraine, The European Union External Action, Geneva, 17 April 2014, doc no. 140417/01 http://eeas.europa.eu/statements/docs/2014/140417_01_en.pdf accesat la 5 mai 2014
20. Interview with Henry Kissinger: 'Do We Achieve World Order Through Chaos or Insight?', Interview Conducted By Juliane von Mittelstaedt and Erich Follath, *Spiegel*, 13 noiembrie 2014, <http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-henry-kissinger-on-state-of-global-politics-a-1002073.html> accesat la 3 februarie 2015
21. *Interview with Russia's Ambassador in Romania, Oleg Malginov, Dupa 20 de ani*, ProTV, <http://stirileprotv.ro/emisiuni/dupa-20-de-ani/despre-tensiuni-si-opportunitati-cu-ambasadorul-rusiei-in-romania-oleg-malginov-la-dupa-20-de-ani.html> accesat la 7 februarie 2015

22. Interview: “Alexander Medvedev, vicepresedinte Gazprom: Pretul gazului este facut in functie de client, dar Romania nu are cel mai mare pret din Europa”, Anne-Marie Blajan, *Hotnews*, 14 aprilie 2008, <http://economie.hotnews.ro/stiri-energie-2797217-alexander-medvedev-vicepresedinte-gazprom-pretul-gazului-este-facut-functie-client-dar-romania-nu-are-cel-mai-mare-pret-din-europa.htm> accesat la 30 aprilie 2013
23. “Комплекс мер по выполнению Минских соглашений” (Set of measures to implement the Minsk Agreement), the Russian Presidency, 12 februarie 2015, <http://kremlin.ru/supplement/4804> accesat la 1 martie 2015
24. Lisbon Treaty, 17 decembrie 2007, ISSN 1725-2423 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EN> accesat la 23 septembrie 2014
25. Main origin of primary energy imports, EU-28, 2002–12, Eurostat, 15 mai 2014 [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Main_origin_of_primary_energy_imports_EU-28_2002%E2%80%9312_\(%25_of_extra_EU-28_imports\)_YB14.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Main_origin_of_primary_energy_imports_EU-28_2002%E2%80%9312_(%25_of_extra_EU-28_imports)_YB14.png) accesat la 20 ianuarie 2015
26. “Making Sense of Ballistic Missile Defense: An Assessment of Concepts and Systems for U.S. Boost-Phase Missile Defense in Comparison to Other Alternatives”, Committee on an Assessment of Concepts and Systems for U.S. Boost-Phase Missile Defense in Comparison to Other Alternatives- Division on Engineering and Physical Sciences National Research Council of the National Academies, The National Academies Press Washington, 2012
27. Military Doctrine of Russia, 26 decembrie 2014, <http://eng.kremlin.ru/acts/23447> accesat la 4 aprilie 2014
28. “Mission: Global Defense”, *Raytheon official website*, <http://www.raytheon.com/capabilities/missiledefense/> accesat la 4 martie 2015
29. National Security Strategy of the Republic of Poland, 2007, <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Poland-2007-eng.pdf> accesat la 23 septembrie 2014
30. National Security Strategy of the Republic of Poland, 2014, http://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf accesat la 23 septembrie 2014
31. *National Security Concept of the Russian Federation. Approved by Presidential Decree No. 24 of 10 January 2000.* <http://www.mid.ru/bdomp/ns-osndoc.nsf/1e5f0de28fe77fdcc32575d900298676/36aba64ac09f737fc32575d9002bbf31!OpenDocument> accesat la 1 iulie 2013
32. NATO’s strategic concept from 1991- http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm accesat la 23 septembrie 2014
33. NATO’s second Strategic concept from 2010 http://www.nato.int/strategic-concept/pdf/Strat_Concept_web_en.pdf accesat la 23 septembrie 2014
34. *NATO’s New Strategic Concept.* November 2010. Lisabona, <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf> accesat la 10 iunie 2013
35. Nord Stream Pipeline, <http://www.nord-stream.com/pipeline/>, accesat la 15 martie 2015

36. Online Interview Nicu Popescu (2012), *Nicu Popescu, cercetator la European Council on Foreign Relations: Prohorov nu este un om anti-Kremlin. A intrat in campanie cu acordul lui Putin*, HotNews, http://www.hotnews.ro/stiri-alegeri_rusia_2012-11690418-nicu-popescu-cercetator-european-council-foreign-relations-discuta-online-joi-12-00-despre-alegerile-din-rusia-impactul-realegerii-lui-putin-asupra-relatiilor-politice-internationale.htm accesat la 1 martie 2013
37. Website-ul Organizației pentru Cooperare Economică la Marea Neagră, <http://www.bsec-organization.org/Pages/homepage.aspx> accesat la 8 mai 2015
38. Policy statement by Federal Chancellor Angela Merkel on the situation in Ukraine, The Federal Chancellor, 13 martie 2014
http://www.bundestkanzlerin.de/Content/EN/Reden/2014/2014-03-13-regierungserklaerung-ukraine_en.html accesat la 10 aprilie 2015
39. *Propunere de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2003/55/CE privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale*, Comisia Europeană Bruxelles, 19 septembrie 2007, COM(2007) 529 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007PC0529&from=EN> accesat la 2 februarie 2015
40. Putin's Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy, 10 februarie 2007, Munchen, website-ul Președintelui Rusiei, http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2007/02/10/0138_type82912type82914type82917type84779_118123.shtml accesat la 5 mai 2014
41. "Relațiile politico-diplomatice dintre România și Federația Rusă", *website-ul Ambasadei României la Moscova*, <http://moscova.mae.ro/node/167> accesat la 3 aprilie 2013
42. "Security council imposes sanctions on Iran for failure to halt uranium enrichment, unanimously adopting resolution 1737 (2006)", *website-ul oficial al ONU*, 23 decembrie 2006, <http://www.un.org/press/en/2006/sc8928.doc.htm> accesat la 15 aprilie 2014
43. "Spot Prices (Crude Oil in Dollars per Barrel, Products in Dollars per Gallon)", *US Energy Information Administration*, 25 mai 2015, http://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_a.htm accesat la 3 iunie 2015
44. South Stream Pipeline, <http://www.south-stream.info/en/pipeline/> accesat la 4 februarie 2015
45. Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года (Strategia Națională de Securitate a Rusiei până în 2020), 2009
<http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html> accesat la 24 aprilie 2014
46. Strategia Nationala de Aparare a Romaniei, Președinția României, 2010,
<http://www.presidency.ro/static/ordine/SNAp/SNAp.pdf> accesat la 4 aprilie 2014
47. "Strategia de Securitate Națională a României România Europeană,- România Euroatlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă, 2007,
<http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf> accesat la 30 aprilie 2013
48. The Agreement on Partnership and Cooperation between European Communities and their Member States and the Russian Federation, 1997,

http://www.russianmission.eu/userfiles/file/partnership_and_cooperation_agreement_1997_english.pdf accesat la 4 aprilie 2014

49. The Alliance's New Strategic Concept. 7-8 Nov 1991. North Atlantic Treaty Organization Homepage. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm accesat la 06 iunie 2013
50. "The EU's Association Agreements with Georgia, the Republic of Moldova and Ukraine", European Commission, 23 June 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-430_en.htm accesat la 20 martie 2015
51. The North Atlantic Treaty, Washington, 1949
http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en accesat la 23 septembrie 2014
52. The World Bank in Russia, Russian Economic Report- Moderating Risks, Bolstering Growth, No 27, Spring 2012 <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/rer-27-march2012-eng.pdf> accesat la 2 august 2014
53. Ukraine, CIA- The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html> accesat la 11 martie 2013

Surse secundare

1. Abellan, M, "Russia: towards a strategic partnership" in D. Mahncke, A. Ambos și C. Reynolds (Eds) *European Foreign Policy: From Rhetoric to Reality?* (Brussels:2004 P.I.E.-Peter Lang)
2. Adamski, Ł; Celac, Sergiu; Dêbski, S; Duleba, A, Dungaciu, Dan; Frumkin, B; Furman, B; Karabeshkin, L; Kobrinskaya, I; Kratochvâl, P; Kuchyòková, P; Kuznetsov, B; Pelnēns, G.; Rácz, A; Shmelev, B; Spruds, A; Zagorski, A (Ed.) "Russia and East Central Europe: A Fresh Start", Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013, <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/09717.pdf> accessed on 3 April 2013
3. Allison, Graham T., Zelikow, Philip D., "Esenta deciziei. O explicatie a crizei rachetelor din Cuba", Polirom, Iasi, 2010
4. Akulov, Andrei "The Deployment of Russia's Iskander Tactical Missiles in Response to US-NATO Threats", Part II *Global Research, Strategic Culture Foundation*, 24 decembrie 2013 <http://www.globalresearch.ca/the-deployment-of-russias-iskander-tactical-missiles-in-response-to-us-nato-threats/5362643> accesat la 6 mai 2014
5. Andreescu, Gabriel; Stan, Valentin; Weber, Renate "Romania's Relations with The Republic of Moldova", *Centre for International Studies*, 1994, <http://studint.ong.ro/moldova.htm> accesat la 2 aprilie 2013
6. Assenova, Margarita "Russia-Ukraine War's Impact on European Energy—A Net Assessment of Developments in Europe's Energy Security Strategy Since the Start of 2014", *Eurasia Daily Monitor, Jamestown*, Volume 11, Issue 185

7. Assenova, Margarita "South Stream: Bypassing Ukraine and Dividing the EU", *Eurasia Daily Monitor*, *Jamestown Foundation*, Volume 11, Issue 83, 5 May 2014
8. Ash, Timothy Garton "As Poland shines, Ukraine sinks. Yet both their trajectories can be changed", *The Guardian*, 11 octombrie 2012
<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/oct/19/poland-shines-ukraine-sinks> accesat la 30 aprilie 2013
9. Axelrod, Robert, "The Evolution of Cooperation", New York: Basic Books, 1984. reprinted http://www.cultureofdoubt.net/download/docs_cod/evolution%20of%20cooperation,%20axelrod.pdf accesat la 12 mai 2014
10. Baczynska, Gabriela "Russia's relations with Hungary warm as ties with West chill", *Reuters*, 19 noiembrie 2014, <http://www.reuters.com/article/2014/11/19/us-russia-hungary-idUSKCN0J326120141119> accesat la 20 ianuarie 2015
11. Bărbulescu, Iordan Gheorghe. "Uniunea Europeană: de la național la federal" (Bucharest: Tritonic, 2005)
12. Bărbulescu, Iordan Gh., *Noua Europa-Identitate si Model European*, Iasi, Polirom, 2015
13. Balwin, David "Power and International Relations"
<http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%282012%29%20Power%20and%20International%20Relations.pdf> accesat la 4 februarie 2015
14. Benoit, Bertrand, "Merkel's Own Party Has Misgivings on Russia Sanctions", *The Wall Street Journal*, 6 mai 2014,
<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303417104579545774116277150> accesat la 5 mai 2014
15. Bitkova, Tatiana G., "Rusia si România: Calea spre intelegere reciprocă", *Rev.St.Pol.Rel.Int.*, VI,2, București, <http://www.ispri.ro/content/revista/7%20%2093-100%20T.G.%20Bitkova.pdf> accesat la 3 octombrie 2013
16. Blank, Stephen "Putin calls snap military exercises in Black Sea", *Eurasia Daily Monitor*, 8 April 2013 -Volume 10, Issue 65, Jamestown Foundation
17. Broad, William J.; Sanger, David E., "Review Cites Flaws in U.S. Antimissile Program", *New York Times*, 17 mai 2010,
http://www.nytimes.com/2010/05/18/world/18missile.html?_r=0 accesat la 5 martie 2014
18. Bryant, Lisa "France Criticized for Warships Contract with Moscow In-Depth Coverage", *Global Security*, 23 iulie 2014
http://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/russia/2014/russia-140723-voa01.htm?_m=3n%2e002a%2e1170%2equ0ao03w31%2e12mi accesat la 5 august 2014
19. Brzeziński, Zbigniew, "The Grand Chessboard American Primacy and Its - Geostrategic Imperatives", Basic Books; 1St Edition edition (18 septembrie 1998)
20. Buga, V. "The Down of an Empire. The Soviet Union in the Gorbachev Epoch 1985-1991" (The National Institute for the Totalitarian Study Publishing, București, 2007)
21. Buras, Piotr "The Polish-German split: A storm in a teacup?", *European Council on Foreign Relations*, 14 aprilie 2015

http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_polish_german_split_a_storm_in_a_teacup311660 accesat la 3 mai 2015

22. Burchill, Scott Linklater, Andrew ; Devetak, Richard ; Donnelly, Jack ; Paterson, Matthew ; Reus-Smit, Christian ; True, Jacqui. *Teorii ale relatiilor internationale*; (Iasi: Institutul European, 2008)
23. Burchill, Scott; Linklater, Andrew; Devetak, Richard; Donnelly, Jack; Paterson; Matthew; Reus-Smit, Christian and True, Jacqui. *Theories of International Relations*. Third edition (New York: Palgrave Macmillan, 2005) http://gendocs.ru/docs/35/34939/conv_1/file1.pdf accesat la 15 iunie 2012
24. Chapman, Annabelle “Moldova overtakes Ukraine on road to Europe,” *Kyiv Post*, 10 decembrie 2012, <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/moldova-overtakes-ukraine-on-road-to-europe-317440.html> accesat la 3 februarie 2014
25. Chifu, Iulian; Nantoi, Oazu; Sushko, Oleksandr, *The Perception of Russia in Romania, Republic of Moldova and Ukraine*, Curtea Veche, București, 2010, http://www.cpc-ew.ro/pdfs/perceptia_rusiei.pdf, accesat la 5 aprilie 2013
26. Chiriac, Marian “Romania Backs EU Sanctions Against Russia”, *Balkan Insight*, 18 martie 2014, <http://www.balkaninsight.com/en/article/tense-situation-in-ukraine-worries-neighboring-romania> accesat la 2 mai 2014
27. Ciechanowicz, Artur “Russia is driving a wedge into Germany”, *OSW*, 12 noiembrie 2014 <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-11-26/russia-driving-a-wedge-germany> accesat la 16 februarie 2015
28. Cini, Michelle, “Intergovernmentalism” in *Politics in European Union*, Michele Cini, Oxford University Press, Oxford, 2007
29. Cioculescu, Serban Filip; Motoc, Iulia (coord), *Manual de Analiza a Politicii Externe*, (Hors Collection, Polirom Iasi, 2010)
30. Copsey, Nathalien “Public Opinion and the Making of Foreign Policy in the 'New Europe': A Comparative Study of Poland and Ukraine (Post-Soviet Politics)”, (Ashgate, 2009)
31. Cornish, Paul European “Security: The End of Architecture and the New NATO”, *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 72, No. 4, The Americas: European Security (Oct., 1996), pp. 751-769. <http://www.jstor.org/stable/2624120> accesat la 06 iunie 2013
32. Croft, Stuart “Guaranteeing Europe's Security? Enlarging NATO Again”. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 78, No. 1(Jan., 2002), pp. 97-114. <http://www.jstor.org/stable/3095976> accesat la 06 iunie 2013
33. Delcour, Laure; Manoli, Panagiota “The EU's Black Sea Synergy: Results and Possible Ways Forward”, *European Parliament, Directorate-General for External Policies of the Union*, 24 septembrie 2010, http://www.iris-france.org/docs/kfm_docs/docs/observatoire-voisinage-europeen/bl-sea-1010-way-forward-final-published.pdf accesat la 5 mai 2014
34. Dolghin, Nicolae; Dinu, Miha; Popa, Vasile „NATO intre certitudini si asteptari”. Universitatea Națională de Apărare. Centrul de Studii Strategice de Apărare si Securitate.

- http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/nato_intre_certitudini_si_asteptari.pdf accesat la 06 iunie 2013
35. Donea, Matei “*BDMS-Ballistic Missiles Defence System*”, Politicienii Romani, 7 octombrie 2011, <http://www.politicienii.ro/2011/10/07/basescu-romania-isi-bazeaza-securitatea-si-pe-relatia-bilaterala-cu-sua/> accesat la 8 iunie 2013
 36. Draus, Jan “Polish-Ukrainian relations after independence,” *NowaUkraina*, 2011, http://nowaukraina.org/nu_11_2011/06_Draus.pdf accesat la 20 martie 2014
 37. Dughin, Alexander, “Putin vs Putin: Vladimir Putin Viewed from the Right”, Arktos Media Ltd (30 septembrie 2014)
 38. Druzhini, Alexei „Russian President Vladimir Putin to Visit Germany,” *Ria Novosti*, 7 aprilie 2013, <http://en.rian.ru/world/20130407/180487637/Russian-President-Vladimir-Putin-to-Visit-Germany.html> accesat la 10 aprilie 2013
 39. Dura, Codruța; Drigă, Imola “Russian Multinationals in Romania and their Impact upon the Romanian Economy”, *Annals of the University of Petroșani*, Economics, 12(1), 2012, 109-120, <http://www.upet.ro/annals/economics/pdf/2012/part1/Dura-Driga.pdf> accesat la 6 mai 2014
 40. Durkheim, Emile, *Professional Ethics and Civic Morals*, (Routledge, London, 1992)
 41. Elder, Miriam and Harding, Luke „Cyprus bailout threatens Germany's 'special relationship' with Russia,” *The Guardian*, <http://www.guardian.co.uk/world/2013/mar/29/cyprus-bailout-germany-russia-relationship> , accesat la 7 aprilie 2013
 42. Eyal, Jonathan „NATO's Enlargement: Anatomy of a Decision”, *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 73, No. 4(Oct., 1997), pp. 695-719. <http://www.jstor.org/stable/2624464> accesat la 01 iunie 2013
 43. Finn, Peter “Putin Threatens Ukraine On NATO,” *Washington Post Foreign Service*, 13 februarie 2008, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/02/12/AR2008021201658.html> accesat la 6 iunie 2013
 44. Fisher, Max, Washington Post, <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/01/24/this-is-the-one-map-you-need-to-understand-ukraines-crisis/> accesat la 5 mai 2014
 45. Forsberg, Tuomas “The EU as a Peace-Maker in the Russo- Georgian War,” (paper Presented at the Fifth Pan-European Conference on EU Politics, 23-26 iunie 2010 Porto), <http://www.jhubc.it/ecpr-porto/virtualpaperroom/136.pdf> , accesat la 12 ianuarie 2013
 46. Frieden, Jeffry. “Actors and Preferences in International Relations”. *Strategic Choice and International Relations*. Ed. David A Lake & Robert Powell. Princeton University Press, 1999. <http://scholar.harvard.edu/jfrieden/files/actprefir.pdf> accesat la 21 septembrie 2014
 47. Friedman, George „The Russo-Georgian War and the Balance of Power,” *Stratfor*, 12 august 2008, http://www.stratfor.com/weekly/russo_georgian_war_and_balance_power, accesat la 27 ianuarie 2013

48. Friedman, George “Borderlands: First Moves in Romania”, *Stratfor*, Geopolitical Weekly, 27 mai 2014 <https://www.stratfor.com/weekly/borderlands-first-moves-romania> accesat la 6 februarie 2015
49. Fischer, Ewa; Menkiszak, Marek; Popławski, Konrad „Germany’s ‘Cyprus victory’?,” *Centre for Eastern Studies*, 27 martie 2013, <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2013-03-27/germanys-cyprus-victory> accesat la 7 aprilie 2013
50. Freeman, Colin “Ukraine crisis: G7 to 'intensify sanctions' on Russia”, *The Telegraph*, 26 aprilie 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10789717/Ukraine-crisis-G7-to-intensify-sanctions-on-Russia.html> accesat la 5 mai 2014
51. Geoana, Mircea, *Politica externa a Ro la inceputul secolului XXI – Drumul spre Europa si Lumea transatlantica, Vol.I*, (Bucharest :Univers enciclopedic, 2005)
52. Gillet, Kit “Europe fears its dependency on Russian natural gas as U.S, EU sanctions near”, *Miami Herald*, 16 martie 2014 <http://www.miamiherald.com/2014/03/16/3998968/europe-fears-its-dependency-on.html#storylink=cpy> accesat la 5 mai 2014
53. Goodrich, Lauren, “Russia's Evolving Leadership”, *Stratfor Weekly*, 5 July 2011. http://www.stratfor.com/weekly/20110704-russias-evolving-leadership?utm_source=freelistf&utm_medium=email&utm_campaign=20110705&utm_term=gweekly&utm_content=readmore&elq=c107b9e59d4d4470abd76dadd7c25714 accesat la 01 iunie 2013
54. Gressel, Gustav, “How should Europe respond to Russia? The Austrian view”, *European Council on Foreign Relations*, 21 ianuarie 2015 http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_austrian_view405 accesat la 10 aprilie 2015
55. Griffiths, Martin, *Relatii internationale : scoli, curente, gânditori*. (Bucuresti: 2003 Ziua)
56. Gruszczak, Artur, „The securitization of the Eastern borders of the European Union. Walls or bridges?,” (lucrare prezentată la UACES 40th Annual Conference Exchanging Ideas on Europe: Europe at a Crossroads, Bruges, 6-8 septembrie 2010), <http://www.uaces.org/pdf/papers/1001/gruszczak.pdf> accesat la 1 iunie 2013
57. Guzzini, Stefano. *Realism si relatii internationale : povestea fara sfîrsit a unei morti anuntate : realismul în relatiile internationale si în economia politica internationala*. Iasi ; Institutul European, 2000
58. Hadfield, Amelia *EU–Russia Energy Relations:Aggregation and Aggravation*, *Journal of Contemporary European Studies* Vol. 16, No. 2, 231–248, august 2008, <http://www.informaworld.com/smpp/content~content=a902117795~db=all~jumptype=rss> , accesat la 5 mai 2014
59. Hegedüs, Daniel “How should Europe respond to Russia? The Hungarian view”, *European Council on Foreign Relations*, 22 ianuarie 2015

http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_hungarian_view406 accesat la 2 februarie 2015

60. Hellmann, Gunther; Wolf, Reinhard “Neorealism, Neoliberal Institutionalism, and the Future of NATO” *Security Studies*. 3:1 (1993)
61. Herszenhorn, David M.; Gordon, Michael R., “U.S. Cancels Part of Missile Defense That Russia Opposed”, *New York Times*, 16 martie 2013, <http://www.nytimes.com/2013/03/17/world/europe/with-eye-on-north-korea-us-cancels-missile-defense-russia-opposed.html> accesat la 6 iunie 2014
62. Hill, Fiona and Gaddy, Clifford G.. *Mr. Putin Operative in the Kremlin*. (Brookings Institution Press, Washington DC,2013)
63. Hildreth, Steven A., Carl Ek, “Long-Range Ballistic Missile Defense in Europe”, *CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress*, 23 septembrie 2009, <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL34051.pdf> accesat la 01 iulie 2013
64. Hunter, Zoë M.; Schwabe, Samuel T; Sinclair, Melissa; Hoffman, Michael H.; Baranick, Michael; Burghart, Daniel L. „*Implications of an Independent Kosovo for Russia's Near Abroad*”, Center for Technology and National Security Policy National Defense University, octombrie 2010
65. Horga, Ioan, „Imperial Trends in the Global International Society”, in S. Sipos, Mircea Brie, I. Horga, I. Sarov, I. Gumenai, *Politici imperiale in Estul si vestul spatiului romanesc*, Editura Universitatii din Oradea, Editura Cartdidact Chisinau 1, 2010
66. Howard, Michael “The Influence of Clausewitz” in *Carl von Clausewitz - On War*, edit. and translated by Michael Howard and Peter Paret. (New Jersey: Princeton University Press, 1976)
67. Ilescu, Ion “Moments of History, Documents, Speeches, Comments, iunie 1990-septembrie 1991” (Bucharest, Encyclopaedical Publishing, 1996)
68. Ionescu, Mihail (Coord), „Romania-NATO.Cronologie 1989-2004 ” (Editura Militară, București, 2004)
69. Jervis, Robert, *Realism, Neoliberalism, and Cooperation Understanding the Debate*. <http://www.pols.boun.edu.tr/uploads%5Cfiles%5C632.pdf> accesat la 15 iunie 2013
70. Jervis, Robert, *Perception and Misperception in International Politics*, (Princeton University Press Princeton, New Jersey, 1976)
71. Johnson, Keith “Report: Gas Attack? Markets are spiking because of fears Putin will use energy as a weapon”, *Foreign Policy*, 3 martie 2014 <http://foreignpolicy.com/2014/03/03/gas-attack/> accesat la 20 martie 2015
72. Kaplan, Lawrence S.. „*Long Entanglement*” (Westport, Conn. : Praeger, 1999)
73. Kaščiūnas, Laurynas “Opinion: In defence of Lithuania's foreign policy in 2014”, *DELFI by Lithuania Tribune*, 7 ianuarie 7 2015, <http://en.delfi.lt/opinion/opinion-in-defence-of-lithuanias-foreign-policy-in-2014.d?id=66830880> accesat la 3 februarie 2015
74. Keohane, Robert O., “*After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*”, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1984

75. Keohane, Robert O. and Milner, Helen V., “*Internationalization and Domestic Politics*” Cambridge University Press, Cambridge, 1996
76. Keilers, John G., *Nixon doctrine and Vietnamization*, website Armata Statelor Unite, 29 iunie 2007 [http://www.army.mil/article/3867/Nixon Doctrine and Vietnamization](http://www.army.mil/article/3867/Nixon_Doctrine_and_Vietnamization) accesat la 4 februarie 2013
77. Kjarstad, Jan; Johnsson, F., “Prospects of the European gas market”, *Energy Policy* 35 (2007) 869–888, <http://www.sciencedirect.com/science/article/B6V2W-4JG5FNJ-1/2/7dfb25b6aeb9f0e8c2d05e414581287f> , accesat la 20 decembrie 2013
78. King, Charles “Clarity in the Caucasus? The Facts and Future of the 2008 Russian-Georgian War” *Foreign Affairs Council*, 11 octombrie 2009, <http://www.foreignaffairs.com/articles/65469/charles-king/clarity-in-the-caucasus>, accesat la 6 ianuarie 2013
79. Kissinger, Henry *Diplomacy* (US: Simon & Schuster Publishing House, 1994)
80. Krauze, Enrique *The Return of Che Guevara: The immoral incentives of a modern adventurer*, New Republic, Vol. 218 Issue 6, (2 septembrie 1998)
81. Kurlyandskaya, Galina; Pokatovich, Gleb; Subbotin, Mikhail, “*Oil and Gas in the Russian Federation*” Conference on Oil and Gas In Federal Systems, 3-4 martie 2010 [http://siteresources.worldbank.org/EXTOGMC/Resources/336929-1266445624608/Framework Paper Russian Federation2.pdf](http://siteresources.worldbank.org/EXTOGMC/Resources/336929-1266445624608/Framework_Paper_Russian_Federation2.pdf) accesat la 1 iulie 2014
82. Kydd, Andrew „Trust Building, Trust Breaking: The Dilemma of NATO Enlargement”. *International Organization*, Vol. 55, No. 4, The Rational Design of International Institutions (Autumn, 2001), pp. 801-828 <http://www.jstor.org/stable/3078616> accesat la 01 iunie 2013
83. Kylymar, Victor “SOCIS analysis”, 07 februarie 2014 <http://www.slideshare.net/victorkylymar/prezent-socis-kiispress> accesat la 15 mai 2014
84. Le Renard, Callie “External Actors and National Preference Formation: European Energy Security Policy & Relations with Russia”, 2013, George Mason University, http://digilib.gmu.edu/xmlui/bitstream/handle/1920/8796/LeRenard_gmu_0883E_10498.pdf?sequence=1&isAllowed=y accesat la 24 iulie 2014
85. Lelieveldt, Herman; Princen, Sebastian “*The Politics of the European Union*”, Cambridge Textbooks in Comparative Politics, Cambridge University Press, 2011
86. Leonard, Mark; Popescu, Nicu “A Power Audit of EU-Russia Relations”, *FRIDE*, http://www.fride.org/uploads/file/A_power_audit_of_relations_eu-russia.pdf accesat la 5 ianuarie 2014
87. Lebow, Richard Ned; Stein, Janice Gross, “Nuclear lessons of the Cold War” in *Statecraft and security – the cold war and beyond*, edited by Ken Booth, (New York: Cambridge University Press, 1998)
88. Levs, Josh “Iran leader's call to 'annihilate' Israel sparks fury as nuclear deadline looms”, *CNN*, 10 noiembrie 2014, <http://edition.cnn.com/2014/11/10/world/meast/iran-annihilate-israel/> accesat la 20 decembrie 2014

89. Lobjakas, Ahto; Mölder, Martin (eds) "EU-Russia Watch 2012", *Centre for EU–Russia Studies*, 2013, http://ceurus.ut.ee/wp-content/uploads/2011/06/EU-Russia-watch_1-20121.pdf, accesat la 4 aprilie 2013
90. Long, Austin G, "From Cold War to long war : lessons from six decades of Rand deterrence research", *RAND Corporation- National Defense Research Institute And Project Air Force*, (2008)–http://www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG636.pdf accesat la 6 ianuarie 2013
91. Longhurst, Kerry and Nies, Susanne "Recasting Relations with the Neighbours – Prospects for the Eastern Partnership," *IFRI*, februarie 2009, http://www.ifri.org/files/Europe_visions/Europe_Visions_4.pdf accesat la 20 martie 2014
92. Macovei Alina „America proclama razboiul impotriva terorismului international, cronologie sumara”.Centrul de Studii Strategice de Aparare si Securitate. Impact Strategic Journal pp.35-37. http://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/is2.pdf accesat la 06 ianuarie 2013
93. Martin, Malia "La tragedie sovietique. Histoire du socialisme en Russie 1917-1991" [The Soviet Tragedy. The History of socialism in Russia 1917-1991] (Paris: Ed. du Seuil, 1995)
94. McCalla, Robert B. NATO's Persistence after the Cold War. *International Organization*, Vol. 50, No. 3 (Summer, 1996), pp. 445-475. <http://www.jstor.org/stable/2704032> accesat la 06 iunie 2013
95. Mearsheimer, John J., "The Tragedy of Great Power Politics" (New York: Norton, 2001)
96. Mihailescu, Robert "Traian Basescu catre un parlamentar rus: Va rog sa notati ca Romania nu are niciun fel de experienta in anexarea altor state", *Hotnews*, 27 ianuarie 2011, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-8245846-traian-basescu-catre-parlamentar-rus-rog-notati-romania-nu-are-niciun-fel-experienta-anexarea-altor-state.htm?cfnl=> accesat la 1 februarie 2013
97. Miller, Lyman, "China an Emerging Superpower?", *Stanford*, http://web.stanford.edu/group/sjir/6.1.03_miller.html accesat la 15 mai 2014
98. Miroiu, Adrian. *Fundamentele politicii. Vol II: Raționalitate și acțiune colectivă*.(Iași: Polirom, 2007)
99. Miroiu, Andrei; Ungureanu Radu-Sebastian Manual de relatii internationale, (Iasi: Polirom, 2006)
100. Moravcsik, Andrew "Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach", *Journal of Common Market Studies*, 1993, vol. 31, issue 4
101. Moravcsik, Andrew "Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics" , *International Organization* 51, 4, Autumn 1997, <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/preferences.pdf> accesat la 3 februarie 2014
102. Moravcsik, Andrew "Introduction: Integrating International and Domestic Theories of International Bargaining" in *Double-Edged Diplomacy: International Bargaining and Domestic Politics*, Evans, Peter B., University of California Press Books, 1 October 1993
103. Moravcsik, Andrew. *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. (Ithaca: Cornell University Press, 1998)

104. Moravcsik, Andrew, "Why the European Union Strengthens the State: Domestic Politics and International Cooperation", Department of Government, Harvard University, Center for European Studies, Paper presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, New York, NY (1-4 September 1994)
<http://aei.pitt.edu/9151/1/Moravcsik52.pdf> accesat la 20 august 2014
105. Moravcsik, Andrew and Vachudova, Milada Anna, "National Interests, State Power, and EU Enlargement", *East European Politics and Societies*, Vol. 17, No. 1, 2003
<https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/eeps.pdf> accesat la 21 mai 2014
106. Morgenthau, Hans, "*Politics among Nations the Struggle for Power and Peace*", 1948, Alfred A. Knopf
107. Moștofleii, Constantin (coord), *Romania membru al Aliantei Nord Atlantice*.Editura Universității Naționale De Apărare București.2004
http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/romania_membru_al_aliantei.pdf accesat la 15 ianuarie 2013
108. Nichol, Jim; Woehrel, Steven „Russia’s Cutoff of Natural Gas to Ukraine: Context and Implications,” *Congressional Research Service, The Library of Congress, CRS Report for Congress*, 15 februarie 2006, <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/rs22378.pdf> accesat la 10 ianuarie 2014
109. Norling, Nicklas, "Gazprom’s Monopoly and Nabucco’s Potential: Strategic Decisions for Europe", Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2007, <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/Silkroadpapers/2007/0711Nabucco.pdf> , accesat la 5 martie 2014
110. Nye, Joseph S., "*Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History*", (Longman: 2008, 7th Edition)
111. Oleksy, Piotr "Moldova – An important visit at a key moment," *New Eastern Europe*, 5 martie 2013, <http://www.neweasterneurope.eu/node/688> accesat la 3 martie 2014
112. Oliphant, Roland; Strange, Hannah "Ukraine protest leaders warned: 'Sign deal or you will all die' ", *the Telegraph*, 24 februarie 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10654239/Polish-foreign-minister-warns-Ukraine-protest-leaders-Sign-deal-or-you-will-all-die.html> accesat la 5 mai 2014
113. Papacostea, S. "The End of a Tyranny and the Beginning of a Historical Mystification. Revelations of an ignored document"2001, 22 Revue, Nr.52+1
114. Papakostas, Nikolaos EL., "Romanian Foreign Policy Post Euro-Atlantic Accession: So Far So Good", *Institute of International Economic Relations*, 2009, <http://idec.gr/iier/new/PAPAKOSTAS%20REPORT-%20ROMANIA%20-%20FINAL-%202013-5-2009.pdfv> accesat la 5 aprilie 2013
115. Paul, Michael "Missile Defense: Problems and Opportunities in NATO-Russia Relations", *German Institute for International and Security Affairs*, iulie 2012, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2012C19_pau.pdf accesat la 7 iunie 2014

116. Payne, Keith B., *The fallacies of Cold War deterrence and a new direction*, (Kentucky: The University Press of Kentucky, 2001)
117. Payne, Keith B; Walton, C. Dale, "Deterrence in the Post-Cold War World" in *Strategy in the Contemporary World, An Introduction to Strategic Studies*, ed. by John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen, Colin S. Gray (New York: Oxford University Press, 2002)
118. Payne, Keith B., "On Nuclear Deterrence and Assurance", *Strategic Studies Quarterly* (Spring 2009), <http://www.nuclearfiles.org/menu/key-issues/nuclear-weapons/issues/policy/PDFs/payne.pdf> accesat la 7 ianurie 2013
119. Perepelytsia, Grygoriy "Capacity of instruments for development of mutually beneficial relations in the format "Ukraine-Visegrad Plus," volume of the International Conference: *Ukraine and the Visegrad Four: Towards a Mutually Beneficial Relationship*, 13-14 mai 2010
120. Peterson, Sabrina M., "Iran's Deteriorating Economy: An Analysis of the Economic Impact of Western Sanctions", *The International Affairs Review*, <http://www.iar-gwu.org/node/428> accesat la 14 mai 2015
121. Pollack, M.A. „Elaborarea politicilor UE – teoretizari”. In Wallace, Helen. William Wallace, Mark A. Pollack (coords). *Elaborarea politicilor in Uniunea Europeana*. Bucuresti : Institutul European din Romania, 2005
122. Pop, Adrian; Pascariu, Gabriela; Anglițoiu, George; Purcru Alexandru "România și Republica Moldova – între Politica Europeană de Vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene" [Romania and Republic of Moldova – between European Neighbourhood Policy and the perspective of European Union enlargement], *Institutul European din România – Studii de impact III*, accesat la 11 martie 2013, http://beta.ier.ro/documente/studiideimpactPaisIII_ro/Pais3_studiu_5_ro.pdf
123. Puiu, Victoria "Moldova fights back against Russia's food bans", 15 august 2014, *the Guardian*, <http://www.theguardian.com/world/2014/aug/15/moldova-fights-back-russia-food-bans> accesat la 20 martie 2015
124. Rasizade, Alec "Putin's mission in the Russian Thermidor", *Communist and Post-Communist Studies* 41 (2008) 1e25, www.sciencedirect.com , accesat la 10 decembrie 2013
125. Record, Jeffrey "Nuclear deterrence, preventive war and counter proliferation", *Policy analysis*, No.519, iulie 2004, <http://www.cato.org/pubs/pas/pa519.pdf>, accesat la 8 ianuarie 2013
126. Rose, Frank A., "International Security and Missile Defense, University of Warsaw, Warsaw, Poland, 19 noiembrie 2014, *US Department of State*, <http://www.state.gov/t/avc/rls/2014/234194.htm> accesat la 2 februarie 2015
127. Sankaran, Jaganath "*The United States' European Phased Adaptive Approach Missile Defense System Defending Against Iranian Threats Without Diluting the Russian Deterrent*", RAND Corporation, Santa Monica, California, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR900/RR957/RAND_RR957.pdf accesat la 7 mai 2015

128. Sauer, Tom, "Eliminating Nuclear Weapons. The role of Missile Defense", Columbia University Press (20 septembrie 2011)
129. Schimmelfennig, Frank "NATO's Enlargement to the East: An Analysis of Collective Decision-making", EAPC-NATO Individual Fellowship Report 1998-2000 , <http://www.nato.int/acad/fellow/98-00/schimmelfennig.pdf> accesat la 3 martie 2015
130. Schlegel, Steve "Central European Security after NATO and EU Enlargement Achievements and Further Challenges", *Wissenschaft und Sicherheit Papers* martie 2010, http://www.sicherheitspolitik.de/uploads/media/Schlegel_Steve_Central_European_Security_after_Nato-_and_EU-Enlargement.pdf accesat la 10 iunie 2013
131. Schuette, Rolf *E.U.–Russia Relations: Interests and Values— A European Perspective*, Russian and Eurasian Program, Carnegie Endowment, Number 54- decembrie 2004, www.CarnegieEndowment.org/pubs accesat la 15 iunie 2014
132. Schweller, Randall L., "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In", *International Security*, Vol. 19, No. 1 (Summer, 1994), <http://home.sogang.ac.kr/sites/jaechun/courses/Lists/b7/Attachments/17/Bandwagoning%20for%20Profits.pdf> accesat la 14 martie 2014
133. Sedivy, Jiri, Speech at the International Conference "Next Steps In Arms Control: Nuclear Weapons, Missile Defense and NATO Panel 3: Missile Defense And NATO" <https://www.armscontrol.org/system/files/Next%20Steps%20in%20Arms%20Control%20Panel%203.pdf> accesat la 10 martie 2014
134. Sengupta, Anita "*Heartlands of Eurasia: The Geopolitics of Political Space*". Lexington Books (16 iulie 2009)
135. Smith, Karen "The outsiders: the European neighbourhood policy," *International Affairs*, 81, 4 (2005)
136. Socor, Vladimir "*Defining the Russia-Ukraine Conflict: An Uphill Effort in Berlin*", Eurasia daily Monitor, Jamestown, 23 iulie 2014 -- Volume 11, Issue 134
137. Socor, Vladimir "Will Poland Consider a Gas Deal with Russia at Ukraine's Expense?" *Jamestown, Eurasia Daily Monitor*, 10 aprilie 2013 -- Volume 10, Issue 67
138. Stadtmüller, Elzbieta "Poland" in *EU-Russia Watch 2012 ed.* Ahto Lobjakas; Mölder, Martin Centre for EU–Russia Studies, 2012, http://ceurus.ut.ee/wp-content/uploads/2011/06/EU-Russia-watch_1-20121.pdf accesat la 4 aprilie 2013
139. Stern, Jonathan; Pirani, Simon and Yafimava, Katja "Does the cancellation of South Stream signal a fundamental reorientation of Russian gas export policy?", The Oxford Institute for Energy Studies, ianuarie 2015, <http://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Does-cancellation-of-South-Stream-signal-a-fundamental-reorientation-of-Russian-gas-export-policy-GPC-5.pdf> accesat la 3 februarie 2015
140. Stoleriu, Oana Mihaela; Groza, Octavian; Dimitriu, Radu Ionut; Turcanasu, George "Visions of Europe at the European Union eastern border. Focus on Moldavian migration to Romania- Migrants and Borders Romania and Moldova". <http://halshs.archives->

ouvertes.fr/docs/00/63/82/53/PDF/EWP_migrants_borders_moldova.pdf accesat la 1 aprilie 2013

141. Stoll, John D., “Lithuania President: Economic Sanctions Will Backfire; Political, Diplomatic Action Best”, *The Wall Street Journal*, 19 martie 2014, <http://online.wsj.com/article/BT-CO-20140319-707155.html> accesat la 5 mai 2014
142. Sushko, Oleksandr “Ukraine’s progress towards visa liberalisation with the EU”, *Europe without Barriers. Ukraine Policy brief*, <http://novisa.eu/wp-content/uploads/2012/04/Policy-Brief-Ukraine.pdf> accesat la 13 martie 2013
143. Svante, Cornell, “Georgia after the Rose Revolution: Geopolitical Predicament and Implications for U.S. Policy,” *Strategic Studies Institute*, februarie 2007, <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/publications/2007/0703USAWC.pdf>, accesat la 7 martie 2013
144. Thomas, Daniel C. (ed.), “Making EU Foreign Policy- National Preferences, European Norms and Common Policies”, 2011, Basingstoke: Palgrave Macmillan
145. Tomasky, Michael, “Poland and the Czechs: people vs. elites”, *The Guedian*, 18 septembrie 2009, <http://www.theguardian.com/commentisfree/michaeltomasky/2009/sep/18/obama-administration-usforeignpolicy> accesat la 14 martie 2014
146. Țicu, Octavian “Moldova between the Near Abroad Policy of the Russian Federation and the Neighbourhood Policy of the European Union,” in *Eurotimes 6, Intercultural Dialogue and the European Space*, ed. Cristina-Maria Dogot, Szabó Gyula and Esther Gimeno Ugalde (Oradea: Oradea University Press, 2008)
147. Toje, A. “The European Union as a Small Power, or Conceptualizing Europe’s Strategic Actorness” *European Integration*, 2008, 30(2)
148. Tocci, Nathalie, “How should Europe respond to Russia? The Italian view”, *European Council on Foreign Relations*, 18 noiembrie 2014 http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_italian_view353 accesat la 16 martie 2015
149. Tran, Pierre “Russia Wants Formal French Answer on Mistral”, *Defense News*, 13 ianuarie 2015 <http://www.defensenews.com/story/defense/naval/ships/2015/01/13/france-mistral-russia-cancel-vladivostok/21687591/> accesat la 1 februarie 2015
150. Trenin, Dmitri, “Russia Leaves the West”, *Foreign Affairs*, iulie/august 2006, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2006-07-01/russia-leaves-west> accesat la 3 februarie 2014
151. Tsygankov, Andrei *Russia and the West from Alexander to Putin*, Cambridge University Press, New York, 2012
152. Umbach, Frank *Global energy security and the implications for the EU*, *Energy Policy* 38 (2010) 1229–1240, <http://www.sciencedirect.com> , accesat la 10 decembrie 2014

153. Verhoeff, Emma and Niemann, Arne “The EU Council Presidency and National Preferences: The Case of German Energy Policy towards Russia”, lucrare prezentată la Twelfth European Union Studies Association Conference Boston, Massachusetts, March 3-5, 2011. http://www.euce.org/eusa/2011/papers/6i_verhoeff.pdf accesat la 7 mai 2014
154. Vilpišauskas, Ramūnas “National preferences and bargaining of the new member states since the enlargement of the EU into the Central and Eastern Europe: the Baltic States – policy takers, mediators, initiators?” *Paper to be presented at the Biannual European Union Studies Association (EUSA) Conference in Boston, 3-5 martie 2011, panel 1H “How are they doing? The New Member States as shapers and takers in EU policy making”*
<http://www.lfpr.lt/uploads/File/2011-25/Vilpisauskas.pdf> accesat la 20 martie 2014
155. Wallander, Celeste A., „Institutional Assets and Adaptability: NATO after the Cold War”, *International Organization*, Vol. 54, No. 4 (Autumn, 2000), pp. 705-735
<http://www.jstor.org/stable/2601379> accesat la 06 iunie 2013
156. Walt, Stephen, *The Origins of alliances*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1990,
http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/political_science/users/elena.gadjanova/public/Walt%20Origins%20of%20Alliances0001.pdf accesat la 3 februarie 2015
157. Walt, Stephen M., “Two Cheers for Clinton’s Foreign Policy”, *Foreign Affairs*, March-aprilie 2000. <http://www3.amherst.edu/~pmachala/Current%20Politics/PS-50%20IR%20&%20Foreign%20Policy%20Theory-THE%20READINGS/For%20the%20FIRST%20seminar%20readings/Walt%20-%20Two%20Cheers%20for%20Clinton%27s%20Foreign%20Policy.pdf> accesat la 4 martie 2014
158. Waltz, Kenneth N. *Theory of international politics*. (Iasi: Polirom, 2006)
159. Waltz, Kenneth N., “Structural Realism after the Cold War”, *International Security*, Vol. 25, No. 1, (Summer, 2000) http://www.columbia.edu/itc/sipa/U6800/readings-sm/Waltz_Structural%20Realism.pdf accesat la 3 februarie 2015
160. Wasilewski, Patryk “Poland, Russia in Tit-For-Tat Diplomatic Expulsions Expulsions Come Amid Spying Affair, Heightened Bilateral Tensions Over Ukraine”, *The Wall Street Journal*, 17 noiembrie 2014 <http://www.wsj.com/articles/poland-russia-in-tit-for-tat-diplomatic-expulsions-1416241560> accesat la 5 decembrie 2014
161. Waterfield, Bruno “Ukraine crisis: Poland asks Nato to station 10,000 troops on its territory”, *the Telegraph*, 1 aprilie 2014,
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10737838/Ukraine-crisis-Poland-asks-Nato-to-station-10000-troops-on-its-territory.html> accesat la 15 august 2014
162. Wehner, Markus “How should Europe respond to Russia? The German view”, *European Council on Foreign Relations*, 18 noiembrie 2014
http://www.ecfr.eu/article/commentary_how_should_europe_respond_to_russia_the_german_view356 accesat la 10 aprilie 2015

163. Welch, David "The Impact of the Vietnam Syndrome on U.S. Foreign Policy after the Cold War" lucrare prezentată la the annual meeting of the International Studies Association, Hilton Hawaiian Village, Honolulu, Hawaii, 5 martie 2005 http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/7/0/8/7/pages70876/p70876-1.php accesat la 4 martie 2014
164. Weymouth, Lally "Talking with Poland's foreign minister about the Ukraine crisis and Russia's next moves", *Washington Post*, 18 aprilie 2014 http://www.washingtonpost.com/opinions/talking-with-polands-foreign-minister-about-the-ukraine-crisis-and-russias-next-moves/2014/04/17/f1811e84-c5ad-11e3-bf7a-be01a9b69cf1_story.html accesat la 2 mai 2014
165. Woff, Stefan; Peen Rodt, Annemarie "Gestionarea reactiva a conflictelor. UE în Balcanii de vest" in coord. Ghica L., Zulean M. „Politica de securitate națională: concepte, instituții, procese”. – Iași: Polirom, 2007
166. Wolf, Reinhard "The Doubtful Mover: Germany and NATO Expansion", in: Haglund, David G. (Ed.): *Will NATO Go East? The Debate Over Enlarging the Atlantic Alliance*, 1996, Kingston, Ont.: The Centre for International Relations, Queens University
167. Wolff, Stefan „Review: Coincidence or Commonality of Interests? German and American Views on NATO Enlargement”, *International Studies Review*, Vol. 2, No. 3 (Autumn, 2000), pp. 103-111. <http://www.jstor.org/stable/3186308> accesat la 01 iunie 2013
168. Zaragiu, Gina „Summitul din Copenhaga: un "esec lamentabil", *Epoch Times*, 25 decembrie 2009, http://www.epochtimes-romania.com/articles/2009/12/article_69757.html , accesat la 6 aprilie 2014
169. Zulean, Marian "Romania" in *EU-Russia Watch 2012 ed.* Ahto Lobjakas; Mölder Martin, *Centre for EU–Russia Studies*, 2013, http://ceurus.ut.ee/wp-content/uploads/2011/06/EU-Russia-watch_1-20121.pdf accesat la 4 aprilie 2013
170. "American President Richard Milhous Nixon", Miller Center for Public- University of Virginia Affairs, <http://millercenter.org/president/nixon/essays/biography/5> accesat la 4 februarie 2013
171. "Basescu: Conflictul din Ucraina se poate extinde in Odesa daca Rusia are obiectiv sa revina la gurile Dunarii", *ProTv*, 20 mai 2014, <http://stirileprotv.ro/stiri/politic/basescu-conflictul-din-ucraina-se-poate-extinde-in-odesa-daca-rusia-are-obiectiv-sa-revina-la-gurile-dunarii.html> accesat la 5 iunie 2014
172. "Basescu: What the Russian Federation wants is to federalize Ukraine and hamper presidential elections", *AgerPress*, 14 mai 2014, <http://www.agerpres.ro/news-of-the-day/2014/05/14/basescu-what-the-russian-federation-wants-is-to-federalize-ukraine-and-hamper-presidential-elections-10-12-20> accesat la 17 mai 2014
173. "Bilateral trade between Romania, Moldova continues to rise", *MoldPress*, 20 ianuarie 2015 <http://www.moldpres.md/en/news/2015/01/20/15000372> accesat la 6 februarie 2015
174. "Boost Phase Intercept, Star Wars Program", *Federation of American Scientists*, 18 februarie 2015, <http://www.fas.org/spp/starwars/program/bpi.htm> accessed on 9 March 2015

175. “Coercive Diplomacy: Scope and Limits in the Contemporary World”, Stanley Foundation, decembrie 2006,
<http://stanleyfoundation.org/publications/pab/pab06CoerDip.pdf> accesat la 23 martie 2014
176. “Conflict in Ukraine and Trade War with Russia”, *Polish Public Opinion, CBOS Public Opinion Research Center*, august 2014,
http://www.cbos.pl/PL/publikacje/public_opinion/2014/08_2014.pdf accesat la 14 februarie 2015
177. “Crimea crisis: Ukraine Rada urges Putin to abandon military intervention plans” , *The Moscow Times*, 3 martie 2014,
<http://themoscownews.com/news/20140303/192275433/Crimea-crisis-Ukraine-Rada-urges-Putin-to-abandon-military.html> accesat la 5 mai 2014
178. “Crimea’s referendum: the questions”, *Euronews*, 15 martie 2014,
<http://www.euronews.com/2014/03/15/crimea-s-referendum-the-questions/> accesat la 5 mai 2014
179. “Doing business in Russia and Ukraine: Sanctions latest, United Kingdom Government”, 22 decembrie 2014, <https://www.gov.uk/government/news/doing-business-in-russia-and-ukraine-sanctions-latest> accesat la 2 februarie 2015
180. „EU-Russia Common Spaces Progress Report 2009”, The European Commission, martie 2010, http://eeas.europa.eu/russia/docs/commonspaces_prog_report_2009_en.pdf accesat la 11 martie 2014
181. “EU-Russia Summit on 18 November in Stockholm”, *European Commission*, 17 noiembrie 2009,
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1724&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> , accesat la 17 martie 2014
182. “EU defies Russia by granting visa-free travel to Moldovans”, *Euractiv*, 28 aprilie 2014,
<http://www.euractiv.com/sections/europes-east/eu-defies-russia-granting-visa-free-travel-moldovans-301783> accesat la 20 martie March 2015
183. “EU freezes talks with Russia at summit,” *Euractiv*, 2 septembrie 2008
<http://www.euractiv.com/en/foreign-affairs/eu-freezes-talks-russia-summit/article-175031> ,
accesat la 25 ianuarie 2013
184. “European dependence on Russian gas”, 14 ianuarie 2009,
http://rt.com/Top_News/2009-01-14/European_dependence_on_Russian_gas.html , accesat la 17 februarie 2012
185. “European energy security- Conscious uncoupling”, *The Economist*, 5 aprilie 2015,
<http://www.economist.com/news/briefing/21600111-reducing-europes-dependence-russian-gas-possible-but-it-will-take-time-money-and-sustained> accesat la 2 mai 2015
186. “Expert: Ukraine to hold talks with Customs Union more confidently after political association with EU”, *Kyiv Post*, 20 martie 2013
<http://www.kyivpost.com/content/politics/expert-ukraine-to-hold-talks-with-customs-union-more-confidently-after-political-association-with-eu-321960.html> accesat la 30 aprilie 2014

187. “Former Ukrainian Prime Minister Yulia Tymoshenko addresses Kyiv crowd”, *Deutsche Welle*, 22 februarie 2014, <http://www.dw.de/former-ukrainian-prime-minister-yulia-tymoshenko-addresses-kyiv-crowd/a-17451347?maca=en-rss-en-all-1573-rdf> accesat la 5 mai 2014
188. “Gazprom set on reaching 50 gas stations in Romania, new station opens in Sibiu on Christmas Eve”, *Romania Insider*, 28 decembrie 2012, <http://www.romania-insider.com/gazprom-set-on-reaching-50-gas-stations-in-romania-new-station-opens-in-sibiu-on-christmas-eve/72222/> accesat la 7 aprilie 2014
189. “Germania – cel mai mare producator de energie eoliana, din lume”, 12 noiembrie 2009, <http://www.hitechpedia.ro/germania-cel-mai-mare-producator-de-energie-eoliana-din-lume-2/37.html> , accesat la 20 decembrie 2014
190. “House Panel Demands NATO Pay its Share of Missile Shield Cost”, *NTI*, 27 aprilie 2012, <http://www.nti.org/gsn/article/congress-demands-nato-states-commit-antimissile-expenditures/> accesat la 5 martie 2014
191. IANS, “Georgia, Russia agree to French-brokered peace plan,” *Thaindian*, 13 august 2008, http://www.thaindian.com/newsportal/uncategorized/83465_10083465.html accesat la 3 ianuarie 2014
192. Italy backs new sanctions against Russia”, *ANSA*, 25 aprilie 2014, http://www.ansa.it/english/news/politics/2014/04/25/italy-backs-new-sanctions-against-russia_0cbb9236-7427-4598-ba48-05a3e3dde9f1.html accesat la 5 mai 2014
193. “Iran Overview”, *NTI*, May 2015, <http://www.nti.org/country-profiles/iran/> accesat la 4 mai 2015
194. “Kissinger’s call question answered,” *Euronews*, 20 noiembrie 2011, <http://www.euronews.com/2009/11/20/kissinger-s-call-question-answered/> accesat la 3 aprilie 2013
195. “Let the oil flow”, *Russia Today*, 29 decembrie 2009, http://rt.com/Top_News/2009-12-29/gas-europe-russia-ukraine.html , accesat la 17 februarie 2014
196. “Medvedev thanks Sweden for approving Nord Stream gas pipeline”, *Ria Novosti*, 18 noiembrie 2009, <http://en.rian.ru/business/20091118/156888237.html> , accesat la 20 decembrie 2014
197. “Merkel makes landmark Moldova visit,” *Deutsche Welle*, 22 august 2012, <http://www.dw.de/merkel-makes-landmark-moldova-visit/a-16185075> accesat la 4 martie 2013
198. “Merkel, Obama warn Russia amid violence in Ukraine”, *DW*, 2 mai 2014, <http://www.dw.de/merkel-obama-warn-russia-amid-violence-in-ukraine/a-17608651> accesat la 5 mai 2014
199. “Moldova election: Pro-EU parties edge pro-Russian rivals”, *BBC*, 1 decembrie 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30265985> accesat la 10 decembrie 2014
200. “Moldova, Romania to Expand Iasi-Ungheni Pipeline to Chisinau With Aid From EU”, *Sputnik*, 10 septembrie 2014,

- <http://sputniknews.com/business/20140910/192791611.html#ixzz3bWL42zPO> accesat la 18 octombrie 2014
201. „Nabucco și AGRI fără gaz” *Focus energetic*, 23 ianuarie 2012, <http://www.focus-energetic.ro/nabucco-si-agri-fara-gaz-6529.html> accesat la 15 iunie 2012
202. “NATO to deploy extra troops in 6 E. European member states”, *Russia Today*, 31 ianuarie 2015, <http://rt.com/news/228203-eastern-europe-nato-units/> accesat la 5 februarie 2015
203. “NATO Won't Cite Iran in Missile Defense Plan”, *NTI*, 18 noiembrie 2010, <http://www.nti.org/gsn/article/nato-wont-cite-iran-in-missile-defense-plan/> accesat la 5 martie 2014
204. „New Law on Non-Governmental Organizations,” *Flash Report. Ukraine*, Issue 17 (19 aprilie 2012), <http://www.pwc.com/at/de/newsletter/cee-spotlight/ukraine/2012/new-law-on-non-governmental-organisations-19042012-flash-report.pdf> accesat la 14 martie 2013
205. “Nuclear Assured Destruction”, *Nuclear Files*, <http://www.nuclearfiles.org/menu/key-issues/nuclear-weapons/history/cold-war/strategy/strategy-mutual-assured-destruction.htm> accesat la 4 martie 2014
206. “Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance”, *Arms Control Association*, aprilie 2015, <http://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat#1> accesat la 3 mai 2015
207. “Official visits to Moldova embolden reforms,” *World Countries News*, 7 decembrie 2012, <http://world-countries.net/archives/156023> accesat la 3 martie 2013
208. “*Phased Adaptive Approach*”, *Defense Update*, http://defense-update.com/features/2010/november/19112010_phased_adaptive_approach_bmd.html accesat la 8 iunie 2013
209. “Poland urges Ukraine to make East-West choice”, *Kyiv Post*, 20 septembrie 2012, <http://www.kyivpost.com/content/politics/poland-urges-ukraine-to-make-east-west-choice-313237.html> accesat la 30 aprilie 2013
210. “Polish Year in Russia cancelled following MH17 catastrophe”, *Radio Poland*, 24 iulie 2014, <http://www.thenews.pl/1/11/Artykul/177048.Polish-Year-in-Russia-cancelled-following-MH17-catstrophe> accesat la 4 iunie 2015
211. “Raytheon receives \$109 million contract for Patriot Air and Missile Defense System US and international Patriot partners strengthen defense against evolving threats”, *Raytheon official website*, 10 septembrie 2014, <http://raytheon.mediaroom.com/index.php?item=2638> accesat la 5 martie 2015
212. “Romania”, *Department of Coordination of Policies, External Assistance and Central Public Administration Reform*, <http://www.ncu.moldova.md/pageview.php?l=en&idc=556> accesat la 6 februarie 2015
213. “Romania Wants Russia To Explain Official's Threatening Remarks”, *Radio Free Europe*, 11 martie 2014, <http://www.rferl.org/content/romania-demands-russia-explanation/25380594.html> accesat la 2 mai 2014

214. “Russia bans Polish fruit and veg amid sanctions war”, *BBC*, 1 august 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28603140> accesat la 15 august 2014
215. “Russia's Putin orders troops in military exercise back to base”, *Reuters*, 4 martie 2014, <http://www.reuters.com/article/2014/03/04/ukraine-crisis-russia-military-idUSL6NOM109L20140304> accesat la 5 mai 2014
216. “Socio-Political Situation In Ukraine: March 2015”, *Kiev International Institute of Sociology* <http://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=511&page=1> accesat la 10 aprilie 2015
217. “Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation” Active Engagement, Modern Defence, website NATO, 2014, http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120203_strategic-concept-2010-eng.pdf accesat la 6 februarie 2015
218. “The EU and Russia reinforce the Early Warning Mechanism to improve prevention and management in case of an energy crisis”, 16 noiembrie 2009, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1718&language=en> , accesat la 5 februarie 2014
219. *Theories of European integration.* http://www.oup.com/uk/orc/bin/9780199544813/bache3e_ch01.pdf accesat la 15 iunie 2012
220. “Ukraine parliament votes to try ousted President Yanukovich & others in ICC”, *Russia Today*, 25 februarie 2014, <http://rt.com/news/yanukovich-arrest-icc-parliment-663/> accesat la 5 mai 2014
221. “Ukraine ceasefire: New Minsk agreement key points”, *BBC*, 12 februarie 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31436513> accesat la 1 martie 2015
222. “Ukrainian president accepts resignation of Prime Minister Azarov”, *ITAR TASS*, 28 ianuarie 2014, <http://en.itar-tass.com/world/716602> accesat la 5 mai 2014
223. “U.S. Official Defends Spending on NATO Missile Shield, Under GOP Attack”, *NTI*, 25 iunie 2013, <http://www.nti.org/gsn/article/us-official-defends-spending-nato-missile-shield-under-gop-attack/> accesat la 5 martie 2014